פרק ט **א העור** והרוטב. משום דתנן בפ' בהמה המקשה [דף ע"ז] גבי שליא. ואינה מטמאה טומאת אוכלים ולא טומאת נבלות. תנא העור והרוטב. והאי דאפסקיה מכוס דתנא בפ' בהמה המקשה מלא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב באחתו ואת בנו תנא אח"כ אותו ואת בנו. ואיידי דאיירי ביה בשחיטה שאינה ראויה הני בתריה כסוי הדם. ואיידי דתנא בכסוי הדם וגוהג בחיה ועוף תנא גיד הנשה דטהג בחיה ולא בעוף. ואיידי דאיירי ביה בדרך שנתבשל בה גה"נ [בבליעת איסור] תנא כל הבשר. ובתריה הדר לעניינא קמייתא דשליא. שאינה מטמאה טומאת אוכלים: העור והרוטב. העור של בהמה שחוטה כגון פחות מכביצה בשר ועורה מחובר בה מלטרף מפני שהוא שומר לבשר. והשומרים מלטרפים לטומאה קלה שהוא טומאת אוכלים. דכתיב בה (שם י"ח) על כל זרע זרוע אשר יזרע. כדרך שבני אדם מוליאים לזריעה חטה בקליפתה וכעורה בקליפתה ועדשין בקליפתן. ואע"ג דבהוא קרא שהור הוא כתיב ביה. טעמא משום דלא הוכשר. דסמיך ליה וכי יותן מים על זרע דהוכשר. טמא הוא: והרוטב. כשהוא קרוטה דרך לאכלה עם הבשר ומלטרפת להשלים שיעור כביצה. אבל אינה אוכל לקבל טומאה בפני עצמה: והקיפה. תבלין והן עצמן לאו אוכלים הם. אבל להלטרופי מלטרפין: והאלל. גיד *השדרה והאוזר והוא רחב ולבן וקבה וקורין לו בלע"ז קפיל"ו ודוגמתו באיוב [י"ג] רופאי אליל כלכם. במשנפסק אין לו רפואה להתחבר עוד. כך אתם דבר שאין בו רפואה אתם אומרים לרפאות. אי נמי קרי תנא אלל לבשר שבלטתו סביב כשמפשטין את הבהמה פעמים שהסכין פולט מן הבשר אלל העור ולא חשיב אוכל. אבל מלטרף עם האוכל: והקרנים והטלפים. כל בחותם ויולא מהם דם אלל עקרן מלמטה בהן רגים. ומיהו באנפי נפשייהו לאו אוכלים נינהו: מצטרפין. משום דומר: לטמא טומאת אוכלין. להשלים שיעור כביצה שאין אוכלים טמאים בפחות מכביצה: אבל לא טומאת נבלות. אם מנבלה הן אין מטמאין. ואין מלטרפין לכזית להשלים שיעור נבלה לטמא אדם ובגדים בעלו. דכתיב (ויקרא י"א) הנוגע בנבלתה ולא בעור שאין עליו כזית בשר והעור משלים לכזית. שהנוגע בו אינו טמא. לפי שאין שומר מלטרף לטומאת נבלות. וכן קיפה ורוטב לאו מין נבילה נינהו. ואלל וגידים לאו בשר: כיוצא בו. [יט] שהוא מטמא טומאת אוכלים. להיות מקבל טומאה מן הבשר ומטמא אוכלים אחרים. ואינו מטמא מאליו טומאת נבלות לטמא אחרים: השוחט בהמה טמאה לנכרי. *ישראל ששחט בהמה טמאה לצורך נכרי ועודה מפרכסת אע"ג דלא חזא לנכרי דלא שריא שחיטה לבני נח עד שתמות. אפ"ה הואיל וישראל שחט שחיטה מעלייתא היא. והואיל דשחיטה שריא לבני דישראל בבהמה טהורה. משויא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לנכרי. אבל נכרי בשחיטה לא משויא ליה מחשבתו אוכלא

פרק ט **א העור** [*העור והרוטב כו'. כתב הר"ב ומשום דתנן וכו' תנא בתרה כסוי הדם. כ"כ התוס וכלומר דתני נמי ביה שחיטה שאינה ראויה] והרוטב. לטון הר"ב כשהיא קרוטה כו'. וגמרא חלב דקרים פירש רש"י לחה היולאה מן הבשר שקורין א) גליי"רא [*ועי' ברפ"ג דטהרות]: והקיפה. פי' הר"ב תבלין. גמרא. ופירש"י תבלין באנפי נפשייהו לא אכלי להו אינשי ועמ"ש במ"ה פ"ט דשבת ולעיל פ"ז מ"ה פירש דק דק וכן בזבחים פ"ג וכש התרכתי [במ"ד]: והעצמות. שיש בהן מוח והוא אוכל והעצם שומר לו לפיכך מלטרף עמו. רש"י: והגידין. שם עופל על הגידים הדופקים. ועל שאין דופקים ועל הקשרים ועל הקרומים והמיתרים והעצבים. הרמב"ם: מצטרפין. כתב הר"ב. דכתיב על כל זרע וגו' כדרך שאדם זורע כו'. דאשר יזרע לא אינטריך כמ"ש ברים עוקצים. ואע"ג דלא שייכא אלא בזרעים. מסקינן בגמרא דתלתא קראי כתיבי [פרש"י זרע זרוע יזרע] חד לשומר דזרעים. וחד לשומר דאילנות. כלומר פירות האילנות. וחד לשומר בשר בילים ודגים כו' [*ועיין מ"ש במשנה ט' פרק ב' דעוקצים] ומ"ש הר"ב להשלים כו' שאין אוכלים טמאים מטמאים בפחות מכביצה. ומשמע דאילו לקבל טומאה מתטמאים אף בפחות מכביצה. ולא פירש כן ברפ"ה דתרומות. ועמ"ש שם ועוד ברפ"ב דטהרות: **השוחט** בהמה טמאה לנכרי. פירש הר"ב ישראל ששחט כו' עד דלא אשכחן שחיטה לגבייה. כל זה לשון רש"י ומסיים ובטהורה לישראל לא אינטריך למתני דכ"ש דהויא אוכלא מיד דשחטה:

א) גליימינע פליסקיקייט. לו

פרק ט **א העור** א) והרוטב ב) והקיפה ג). והאלל ד). והעצמות ה). והגידין ו). והקרנים ז). והטלפים ח). מצטרפין לטמא טומאת אוכלים ט) אבל לא טומאת נבלות י). כיוצא בו. יהשוחט

פ"ט **א** העור והרוטב כו'. קי"ז ע"ב פרלוס פ"ל מ"ה: לטמא טומאת אוכלין. מיי' פ"ד מס' טומאת אוכלין ה"ל: אבל לא טומאת נבלות. מיי' פ"ל מס' שאר אבות הטומאה ה"ז: כיוצא בו השוחט בהמה טמאה כו'. לעיל ל' פ"ל ופ"ש נמוס' ד"ה והמתנן פרלוס פ"ל מ"ד:

שנויי נוסחאות

פ"ט **א** והקיפה. נד"ל וכי"ק והקופה. אוכלים. נד"נ וכי"ק אכלים וכן בסמוך

תוספות רע"ק

פרק ט **א** [אות מא] הרע"ב ד"ה והאלל. גיד השדרה. ואי תני גידין ולא מרטקא הו"א דמרטקא שהיא קשה לא מצטרף. ואי תני מרטקא ה"א שאר גידין דטמאין אפילו טומאת נבלות בצירוף עכ"ל. תוס'. וקשה לי אמאי לא כתב בפשיטות דהו"א שאר גידים טמאין בין אוכלים בין נבילות אפי' בלא צירוף ולמה נקיט נבילות בצירוף דוקא: [אות מב] במשנה השוחט בהמה טמאה לנכרי. וכן נכרי בטהורה אבל בטמאה לא: [אות מג] הרע"ב ד"ה השורט בהמה טמאה. ישראל ששחט ודוקא בשחיטה מעליא כטהורה ובדיקת סכין ובלא שהיה ודרסה וכדומה דבלא"ה לאו שם שחיטה עלה והוי כנחירה ולא הוי אוכל במפרכסת. גמרא

יכין — תפארת ישראל — יכין

פרק ט איידי דתנא סוף בהמה המקשה גבי שליא שמטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבילות. הני נמי הכא דהעור והרוטב וכו' נמי מלטרפין לטומאת אוכלין ולא לטומאת נבילות. ולא דאפסיק בכל הך פרקי. ה"ע דמשום דתני בבהמה המקשה מלא בהן בן ט' חי חייב באחתו ואת בנו. להכי סמך ליה נמי פרק או"ב. ואיידי דתנא באחתו פרק דאיסור או"ב אינו נוהג כשלא נשחט כראוי. סמך ליה נמי פ ר ק כ ס ו י הדם שג"כ אינו נוהג כשלא נשחט כראוי. ואיידי דתנא באחתו פרק. שנוהג בחי' ועוף. סמך ליה פ ר ק ג י ד ה נ ש ה דנוהג בחי' ולא בעוף. ואיידי דתנא הו בם ירך שנתבשל בגיד הנשה. דאיירי בבליעה איסור בהיתר. סמך ליה הו פ ר ק כ ל ה ב ש ר. דאיירי נמי בבליעת איסור. כבשר שנתבשל בחלב. ובתר כל הך הדר לעניינא קמא. לענייגא דטומאת טומאת אוכלין ולא נבילות: א) שהופשט מבהמה והשאיר בהעור מחובר פחות מכביצה בשר שנטמא. שאינו מטמא אחרים. מדהוא פחות מכזיעור. אבל ע"י שמחובר בהעור שאומר הבשר בלא יופסד. מלטרף העור להבשר. דכשניהן יחד כזיעור מטמא לאחרים: ב) מיירי שהרוטב קרום שאינה נאכלת בפ"ע. לכן אמק"ש אוכלין בפ"ע. תבלין שבקדירה ג"כ אין נאכלין בפ"ע רק עם הבשר: ד) הוא כעין גיד רחב לבן וקשה שעובר תחת מפרקת הבהמה. ונקרא האארין. אי נמי בשר שנפלט מהסכין כשהפ"ז הבהמה. ונשאר מרודד מחובר בהעור. ולא חשיב לוכל בפ"ע אפי' הוא כביצה. מדלא חשיב רק שיאכל קלת מאותו בשר ולא פירש איזה קלת. ואפ"ה מלטרף לשאר אוכלין לכזיעור כביצה: ה) שם בהן מוח שהעצם שומרו: ו) המותרין באכילה. אבל אין נאכלין בפ"ע: ז) סמוך לעיקרן. מקום שחותכן ויולא מהן דם: ח) הכל לוכל שנטמא אינו מטמא אחרים אם אין בו כביצה [ועי' יבקש דעת סי' נ"ב]. ולהכי כשיש בשר פחות מכביצה וחד מהנך דמתני' מחובר להבשר. והן יחד כביצה. מלטרף לטמא מאכלים אחרים. דהע"ג דכל הנך לאו לוכל נינהו באנפי נפשייהו. עכ"פ מדהו"ל שומר להאוכל. או מדאכלין עמו. מלטרפי מדאורייתא עם האוכל לטמא אחרים: ט) דאם מנבילה הן. אין מטמאין בפני עצמן. וגם אין מלטרפין להשלים שיעור כזית מנבילה. שמטמא לאדם הנוגע או הנושא אותו. וגם אם באותו בשר בטמאת בה נגע בכלים או בגדים. נטמאו.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

[*או עד שיתיז את ראשה. פירש הר"ב דהויא לה גיסטרא וכן לשון רש"י. ולישנא דסוגיא דרפ"ב נקטי. דאמריכ התם [דף כ"ז]. קרא דוזבחת למאי אתא דלא לבויה גיסטרא. ונס פירש"י שלא יתחוך כל המפרקת לגמיס. ובמס' כלים פ"ד מבנה ב'. דהכן גיסטרא שנתרוטעה. פירש הר"ב כלי חרס שנחלק לגמיס. ונעשה ניסי תרי: האלל המכונס. כתב הר"ב האי אלל דסיפא לכ"ע הוי בשר כו'. (אלא) [כלומר] באלל דרישא קאמרי' דבכולהו אלל קאמר דמלטרפי ובאפי נפשייהו לא מטמאו. ואתא רבי יהודה למימר באלל גיד מודינא. דלא הוי בשר באפי נפשיה. אבל בשר שפלטהו כו'. רש"י: המכונס. כתב הר"ב הנאסף למקום אחד דהוליל והאסביה כו'. ובגמרא והוא שכנסו ופרש"י דגלי דעתיה דלא בטילה מעיקרא. אבל נהכנס מאליו. כמו שכנסוהו חינוקות אחר הפסח. לא. הוליל ובטל מתחלה ונעשה עור. הו לא הדר הוי בשר. ע"כ. וכ"כ הרמב"ם. ומ"ש ר"י המכונס ר"ל אם כנסו: חייב עליו. פירש הר"ב אם נגע ונכנס למקדש כו' וכן פירש"י דאי אתיא מאי בעי מכונס דהיינו שכנסו. הא כיון דאכלו אין כיעוס גדולה מזו. והא דלא נקט טמא דלא תימא מדרבנן. להכי קאמר חייבין עליו. תוספות [שם]: ב עור האדם. כדמפרש טעמא ברפ"ז דנדה [כ"ה ע"א]. דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו ואין נזטו מחליף. [אם מיטל אינו חוזר] אף כל שנברא עמו ואין נזטו מחליף. ועור אין נזטו מחליף דמקומו נעשה נלקח [כלומר רוסס נראה בה חרין או גומא. ואין טלו חוזר]. תוספות: ועור הפרסות. ל' הר"ב כשתוכין

משמאה טומאת אוכלין. מיי' פ"ב מה' טומאת אוכלין ה"ו ופ"ב ה"ד: אבל לא טומאת נבלות. מיי' פ"ב מה' שאר אבות הטומאה ה"ח: רי"א דאלל המכונס כו'. תוספתא פ"ח נקמן קכ"ח פ"ח: חייב עליו. מיי' מהי' נקמן קכ"ח פ"ח ד"ה רי יהודה: ב אלו שעורותיהן כבשרן. קכ"ב פ"ח לעיל כ"ם פ"ב זבחים כ"ח פ"ח נדה כ"ה פ"ח יבמות פ"ז הי"ח מנחות פ"ח כ"ב מיי' פ"ח מה' שאר אבות הטומאה ה"ם ופ"ד מה' מאכלות אסורות הכ"ח:

שנויי נוסחאות

ובפרכסת. נד"ל וכמ"ק וכמ"ל וכמ"י פטרבורג והיא מפרכסת. מטמאה. כמ"ק מטמא. (או עד שיתיז את ראשה). כמ"ל מ' ליתא. ממה שריבה. כמ"ק מה..; כמ"ל מ' יותר ממה.. לטמא טומאת נבלות רי"א. כמ"י פטרבורג.. נבלות האוכל שנטמא באב הטומאה ואת שנטמא בולד הטומאה מצטרפין זה עם זה לטמא רי"א. האלל המכונס. כמ"י הנ"ל האליל.. אם יש (בו) בזית. נד"ל וכמ"ק וכמ"ל מ' וכמ"י פטרבורג ליתא. חייב עליו. כמ"מ וכמ"ל מ' חייבין.. וכ"ה כמ"ק (ומס בטעות אין חייבין); נד"ל חייבין לבערו (?). ב אלו כמ"ק ואלו. ועור חזיר. נד"ל וכמ"ק עור החזיר. ר' יוסי. כמסב"ב ר' יהודה אומר כמסב"ב בכל הכ"י ונד"ל וכמ"ק לגמיגו. עור חזיר הבר. נד"ל וכמ"מ וכמ"ל.. של בר וכ"ה כמ"ק (ומס.. החזיר..). ועור חטוטרת של) גמל. כמסב"ב חטרת; נד"ל.. חטרת הגמל וכ"ה כמ"ק (ומס עור..) וכ"ה עור חטרת גם כמ"מ ולית'וכמ"ו דליתא כמ"י פטרבורג); כמ"ל מ' ליתא למלי ועור. (ועור הראש של עגל הרך ועור הפרסות). כמ"ק ליתא ועי' בגמ'; כמ"ל וכמ"י פטרבורג ועור ראש עגל.. וכ"ה כמ"מ (ומס עור בית הפרסות). ועור השליל. כמ"ק עור..

יכין תפארת ישראל יכין

[עי' יבקש דעת סי' י"ד]. מבמ"כ הנהו אין דינן. כגבילה [והא דקאמר סכא דעצם נבילה אמ"ט. מייתי באין בו מות או בשר בזית. או בים בו והוא פתוס. דאל"כ בחד מהנך אף דאין שומר מלטרף לטומאה חמורה [בחולין קי"ז כ']. עכ"פ כל בזית בשר נבילה העצם שבו מטמא משום שומר. נקמן מ"ה): י) ישראל שסחטו בהמה טמאה לצורך נכרי: יא) ר"ל ועובדה מפרכסת: יב) דבגע בה לא טומאה נטמאה. ואע"ג דלא אינה ראויה לאכילה. ואיך תהיה טמאה טומאת אוכלין. דהרי כל עוד שמפרכסת אסורה לנכרי. דהרי אפילו בהמה טהורה שסחטה. ואתך ממנה אבר בעודה מפרכסת. לא דוקא בנשחטה כהוגן מותרת לאכילת נכרי אחר שחטות. מדמותרת לא לישראל [ורק כל עוד שמפרכסת אסור הנאתך ממנו] אבל בלא נשחטה כהוגן. מדלא מהני שחיטתה לישראל. להכי בנאתך ממנה לא לבר בעודה מפרכסת אסורה גם לנכרי. גם אחר שחטות. [והרי לכרמב"ם גם בטהורה שנשחטה כהוגן. ונאתך ממנה אבר בעודה מפרכסת אסור לנכרי אף אחר שחטות. ומכ"ם בטמאה אפילו נשחטה כהוגן ראוי שיאסר לנכרי מה שנאתך ממנה בעודה מפרכסת. אף אחר שחטות [כש"ך כ"ו סק"ב]. עכ"פ לענין טומאה אמריכן דמדנשחטה ע"י ישראל. מחשבתו משוי לה אוכל. ובגע בה טומאה בעודה מפרכסת מקבלת טומאה. אבל בשחטה נכרי אין מחשבתו משוי לה אוכל. דמדלא נטווה הנכרי בשחיטה. להכי רק מיתתה משוי לה אוכל: יג) שאינה מטמאה כגבילה: יד) דלא אפילו מפרכסת מטמאה כשאר נבילה: טו) ר"ל ריבתה תורה: טז) דהרי כל הני דלעיל מטמאי טומאת אוכלין ולא טומאת נבילות: יז) לגל דהכא מיירי רק בבשר שנפלט מעצמו מהסכין כשהפשיט ונשאר אחוז בעור. וכיצם כל החתיכות הקטנות ההם עד כשיעור כזית יחד. והן מנבילה. לא אם וכו': יח) בנגע בהן ונכנס למקדש או אכל קודש חייב כרת [כך כתב רש"י ול"כ. וגל"פ דכ"ם בנשאן. ועי' נקמן סי' כ"ז]. ואע"ג דכל אחד לאודא בעודו מחובר בעור. בטל לגבי עור ולא מחשב אוכל. עכ"פ מדכנסו בידים מחשבתו משוי ליה אוכל. [והא דלא נקט טמא. ה"ט דסד"א דנק מדרבנן טמא. מיהו ודאי גם לענין טומאת אוכלין. אף דאין חייבין עליו של ביאת מקדש. עכ"פ פ"ל לר"י דמדכנסו מטמאה טומאת אוכלין] מיהו באכלן אפי' לא כנסו חייב. דע"י אכילתו אחשביה אוכל: יט) שיטמא עוכן אפי' אחר שהופשט. ואפי' בלי לירוף אוכל ממש. ואפי' טומאת נבילות מטמא: כ) אבל עור חזיר הבר. עורו קשה ואינו נאכל: כא) בוקקעל: כב) כל זמן שלא נטען עדיין משלח: כג) שיונק עדיין: כד) כל עור עצם הארכובה הנמכרת עם הרגלים: כה) שסמוך לבית הרחם של נקיבה: כו) עובר שנמלא

ראשון לציון

פרק ט א במשנה רבי יהודה אומר כו' אבל בשר שפלטהו כו' רש"י: תוי"ט סד"ה האלל המכונס כו' אבל בשר שפלטהו כו' כש"י ד' קכ"ח ע"א ד"ה בגלל דר' יהודה כו' עיין שם: תוי"ט סד"ה חייב עליו פי' הר"ב כמו ב' להכי קאמר חייבים עליו הוס' ד' קכא ע"ח ד"ה ר"י: ב במשנה ועור מטוטרת במסב"ג אי"ה חטרת וכן גירסת הערוך ופי' גבנון הגמל והכיא לאיס ע"ש עכן מעכ ד': תוי"ט סד"ה עור החדש כו' ואין כולו חוזר. תוס' [ונ"ע מקושית הגמ' שם] עיין יכל"מ:

תוספות רע"ק

[אות מד] תוי"ט ד"ה חייב עליו. וכן פירש"י. במתני'. אבל בד' קכ"א כתב רש"י ד"ה חייבין עליו. משום נבלה בין שאוכלו וזין שנוגע בו ונכנס למקדש. ומלשון תוס' שם כמו שפי' בקונטרס בלשון אחר. נראה דס"ל דהוי כמו ב' לשונות ברש"י דבפירושו נ"מתני' משמע דמיירי רק לענין טומאה ונכנס למקדש. ומפירושו בגמ' מבואר דס"ל שחייבים עליו מיירי נ"כ מאכילה דחייב על לאו דנבילה: [אות מה] בא"ד אין כיעוס גדולה מזו. ונם לענין אכילה ל"ש מחשבה דגבי טומאה שייך לחלק דאי מבטל

תוספות חדשים

פרק ט א במשנה עד שתמות. ואע"ג שסחטה לא מהני לנבילה מנבילה כדאיתא לעיל פי' ד' משנה ד': ב במשנה ועור הרגלים כו' ועור הפרסות וכנגמ' אמרי' מהני' יחידאי כיל ואין הלכה כהנן תרתי עור הרגלים של עגל הרך ועור הפרסות וכ"כ הרמב"ם נפ' מ' מהלכות שאר אבות הטומאות וקשה על הר"ב והתוי"ט שלא כתבו זה. (ממהורש"ם זל"ג)

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מקום שלין שער. מפני שהוא רך: האנקה. ה) ריל"ו: והלטאה. ו) לוירד"ל: חומט. ז) לומג"ה: הלטאה בחולדה. טורה חלוק מבשרה. ואין הלכה כר' יהודה: וכלן שעבדן. כל אלו שאמרו בהן מטמאים כבשר אם עבדן נעשו שור ובטלו מתורת בשר וטהורין: או שהלך בהן שבשתן כדי להלוך בהן שהוא קלת עבודן: חוץ מעור האדם. דבר הורה עור האדם לאחר שעבדו טהור ומה טעם אמרו עור האדם שעבדו שמא גזרה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שביתין למטה ליבש ולשכב עליהן: יש להן עורות. ואין ה' מהן שיהיה עורו מטמא כבשרו. ולא כת"ק דתשיב ארבעה מהן שעורותיהן כבשרן. ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי: ג בטהורה ובטמאה. בין שהיא טהורה שחוטה והמפשיט טמא. בין שהיא גבלה טמאה והמפשיט טהור. אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח דהיינו מנע להליע ע"ג המטה או ע"ג שלחן. כגון שקורע וחותך העור כולו לארכו מראש הבהמה ועד זנבה. ומתחיל להפשיט העור הוי חבור יד להוציא טומאה מן הגבלה אם נוגע אדם טהור בעור. ולהכניס טומאה לבשר אם טהורה היא: עד כדי אחיזה. שהן שני טפחים וטפי מהכי לא הוי יד להכניס ולהוציא טומאה. ואם הבשר טהור ונגעה טומאה. ביותר משני טפחים אלו. לא נטמא הבשר. ואם הבשר גבלה. ונגע טהור ביותר מד' טפחים הללו לא נטמא הטהור: ולחמת. אם לא חתך העור מתחלה לארכו. אלא מפשיטו כפול לעורך חמת. מתחיל מעור והופכו כלפי זנבה: עד שיפשיט את החזה. הוי חבור והנוגע בעור כנוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים: המרגיל. שמתחיל מרגלי הבהמה להפשיט ומפשיטו כפול לעורך חמת: כולו חבור. מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא. לפיכך כולו חבור עד החזה והנוגע בעור המופשט

ה) לאינעל, שמאבעל לאינעל. ו) לאיידעקסע. ז) שנעקקע. כנוגע

ולשון הרמב"ם עד שילא כל העור שלם בהקיפו. והיינו דכתב הר"ב מתחיל מעור והופכו כו': כולו חבור. כתב הר"ב מפני שהחזה כו'. וכ"כ רש"י. וא"כ לריב"ן הוא דמפרשי הכי. והיינו דבפירש דברי ריב"ן מסיים רש"י דהא כולו חבור דקתני לאו דוקא כולו. אלא עד החזה. ע"כ. ויתכן בעיני במפרשים כן כדי שלא יהא סתם ואח"כ מחלוקת. דהשתא פליגי ריב"ן וחכמים.

בפירושא

כשחותכין הרגלים. וכ"כ רש"י. [*אלא שלשון כעין שחותכין כו'] . ובגמרא רבוה הגמכרת עם הראש. ופירש"י כל עור שעל עלם השוק מרבוה התחתונה שחותכים בשעת הפשטה בהמה: הלטאה כחולדה. קמא דבשרלים נקט: או שהלך בהן. ל' הר"ב. בשבתן כדי להלוך בהן שהוא קלת עבודן. וכ"כ רש"י ולישנא דמתניתין שהלך. ממעט דלא סגי בשטיחה בעלמא והכי מוכח בהדיא בגמרא. דאמרינן כמה כדי עבודה. אמר רב הונא אמר רבי יצחק ארבעה מילין. וז"ל הרמב"ם וכדי עבודה שילך עליה ברגלים בשיעור זמן מהלך [ארבעה] מילין מהלך ביומיה: חוץ מעור האדם כו'. ולא"ג דמת אסור בהנאה [דגמרינן שם דמריש מסם דעגלה ערופה. כמ"ש בסוף פ"ק דערכין] ובכל אדם אסור לעבות משורו שטיחין מ"מ לא הוי גזרי רבנן משום הך חשבא שיהא טמא. אלא משום אביו ואמו דמחיה טובא. ואע"ל דנקט אביו ואמו משום דשכיחי גביה. כ"כ התוספות דהכא. אבל בפ"ז דנדה [דף נ"ה] כתבו דעור אינו בכלל בשר ליאסר בהנאה. דהא עגלה ערופה. נמי לא נפקא אלא מדכתיב בה כפרה בקדשים. ועורות קדשים מותרים בהנאה לאחר זריקה שהוא זמן כפרה. ע"כ: יש להן עורות. כתב הר"ב. ודלא כת"ק כו'. אבל לענין שבת אף ת"ק מודה. כמ"ש שם ברפי"ד: ג כדי אחיזה. כתב הר"ב. שהן שני טפחים כו'. ואם הבשר טהור ונגעה טומאה ביותר מב' טפחים אלו נטמא הבשר. ואם הבשר גבלה. ונגע טהור ביותר מב' טפחים הללו לא נטמא הטהור: ולחמת. אם לא חתך העור מתחלה לארכו. אלא מפשיטו כפול לעורך חמת. מתחיל מעור והופכו כלפי זנבה: עד שיפשיט את החזה. הוי חבור והנוגע בעור כנוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים: המרגיל. שמתחיל מרגלי הבהמה להפשיט ומפשיטו כפול לעורך חמת: כולו חבור. מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא. לפיכך כולו חבור עד החזה והנוגע בעור המופשט כנוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא. ע"כ. ומלשון הרמב"ם נראה דלא כתב הר"ב מתחיל מעור והופכו כו' אלא לאפוקי מדברי ריב"ן דאמר דאם לא חתך מתחלה לארכו אלא כולו חבור עד החזה. ע"כ. ולא"ל

בפירושא דכולו חבור: **ד** שתחבן בקיסם והסיטן. וה"ה בלא תחובים ונגע בהן דטמא. דאלת"ה אפילו במשא לא ליטמו דאת שבא לכלל מגע בא לכלל משא [*כדתנן לקמן] לר"ע [כלומר דלר' ישמעאל אבעיא לן בגמרא] וקסבר יש טוגע וחוזר וטוגע [כרבנן דרפ"ג דאהלות ורפ"ג דעדיות] אלא מכוס דפליג ר"ע אר"י ישמעאל בעור שיש עליו שתי אצלי זיתים. קאמר דבקיסם כה"ג מודי ליה תוספות. ומיתה הרמב"ם בהיפך דדוקא תחובים ודוקא בהיסט אבל בנגיעה לא מצטרף. ויש טעמא שאין חבורי אדם חבור. דהכי תנן לענין בני אצלי זיתים דמת. במ"ד פרק ג' דאהלות. וכתב הכ"מ בפ"א מהלכות אבות הטומאה דהא [דתנן] לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא. לא אמרו אלא בדבוקין בעור דוקא ע"כ. כלומר וכל דכוותה שהוא חבור טבעי. כל הרמב"ם בפירושו בפ"ג דאהלות. דאלת"ה אקשה מתניתין דלקמן: **ה** וקוליות שהפגול והנותר מטמאין את הידים. בסתם ידים. כמ"ש שם הר"ב בפ"ק דשבת. וזו בידים שהן מאורים בודאי סמוך לנטילתן ולא אסח דעתיה וכמ"ש ברפ"ג דידים. ומ"ש הר"ב מכוס חשבי כהונה. קאי אפגול שלא יפגלהו ברגון. כמ"ש בסוף פסחים. ומ"ש הר"ב אף בעצמות שבמקום

ד עור שיש עליו כזית בשר. ק"ד ע"א לעיל ק"ט ע"ב מיי' פ"א מה' שאר אבות הטומאה הי"ל: לא במגע ולא במשא ומורה ר"ע כו'. עיי' שם הי"ב: **ה** קוליות המת וקוליות המוקדשין. קכ"ה ע"א מיי' פ"ח מה' אבות הטומאה הי"ז:

שנויי נוסחאות

(ליטמא ולטמא). בכי"ל לי' ליטמא. עור (שעל). בכי"ל לי' ליטמא. אינו חבור והכ"א חבור. בכי"ל לי' להפך חבור והכ"א אינו חבור וט"ס היא. **ד** בציב. בכ"י פטרבורג ובכי"ל כ"י בסיב. היוצא טמנו. בד"ל וביוצא.. בכי"ק וביוצא. היו עליו. בד"ל ובכי"ק חיה.. כשני חצאי. במס"ב בכל הכ"י שני.. וכמ"ש בגמי' (קכ"ד ע"ב). מטמא בשאה ולא במגע. בכי"מ מטמאין בשאה אבל לא במגע וע"י בגמי' שם וכי"ל מטמאין גם בד"ל ובכי"ק (וגם בטעות.. במגע אבל לא במשא). דברי רבי ישמעאל. בד"ל.. רבי שמעון. ומודה. בכי"ק מודה. בשני חצאי. בד"ל ובכי"ק בכשני.. שתחבן. בד"ל ובכי"ק ובכי"מ ובכי"ל סטרבורג שהן תחובין; בכי"ר ג' שתחובין. ומפני מה. בד"ל ובכי"ק ובכל הכ"י מפני מה. **ה** וקוליות המוקדשין. בד"ל קוליות.

ראשון לציון

ד הר"ב ר"ה הנוגע בציב היוצא ממנו לעשה כו' עיין יש סדר למשנה:

תוספות רע"ק

ד [אות מו] תוי"ט ר"ה שתחבן בקיסם. דלר"י איבעי לן בגמרא. לפמ"ש הרע"ב בטמא דר"י דולא במגע דאין נוגע וחוזר ונוגע. א"כ מדמא בשאה טובח דר' ישמעאל לא ס"ל להך כללא דאת שבא לכלל מגע. אלא לבר מדא ס"ל דלר"י דמכהר במגע היינו במגע מאחוריה משום דאין שומר לפחות מכוית אבל בנוגע לפניו בבשר עצמו סמא. דיש נוגע וחוזר ונוגע בזה מספק נן דאפשר דר"י ס"ל כן ג"כ להך כללא דאת שבא לכלל מגע אלא ס"ל דמקרי בא לכלל מגע ע"י נגיעת לפניו:

כטוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא: עור שעל הצואר. מעלמו נפשט לפיכך אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה: וחכ"א וכו'. והלכה כחכמים: **ד** עור שיש עליו כזית בשר. במקום א': הנוגע בציב היוצא ממנו. רלועה ותלתול היוצא מאותו בשר ותלוי ודבוק במקום. ובאותו ציב ליכא כזית. אבל מטורה הוא לכזית: ובשערה. בעצור כנגד אותו בשר: טמא. דבערה הוי שומר: מטמא במשא. שהרי נשא כזית נבלה: ולא במגע. דאי אפשר ליגע בא) ביחד ואהי נגיעות אינן מצטרפות: לא במגע ולא במשא. כדמפרש טעמא בסיפא שהעור מבטלו: ומודה ר"ע. דאע"ג דלא הוי כזית מעורה במקום אחד. בכה"ג כגון שתחב שני חלאי זיתים בקיסם. כלומר עץ דק. והסיטן שהוא טמא. והלכה כר"ע: **ה** קוליות. כל עצם שיש בו מוח קרוי קוליות. וקוליות המת הטוגע בה בין שתומה בין נקובה טמא. דהא עצם בעצורה במת מטמא במגע ובמשא כדכתיב (במדבר י"ט) או בעצם אדם: וקוליות המוקדשים. שפגול והנותר מטמאין ב) הידים דגזרו

לטומאה סח). ליטמא ולטמא סט). עור שעל הצואר. ר' יוחנן בן נורי אומר אינו חבור סי). וחכמים אומרים חבור. עד שיפשיט את כולו: **ד** עור שיש עליו כזית בשר סא) הנוגע בציב היוצא ממנו סב) ובשערה שבנגדו ג). טמא גא). היו עליו גב) כשני חצאי זיתים מטמא במשא גג) ולא במגע גד). דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר. לא במגע ולא במשא. ומודה רבי עקיבא. בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם גה) והסיטן גו). שהוא טמא גז). ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור. מפני שהעור מבטלן גח): **ה** קוליות המת גט) וקוליות

ב) בכ"מ בכל"י הוגה כזית ביחד. ג) בכ"ב ד"ל לא הידים.

יכין — תפארת ישראל — בועז

פרק ט (**א**) **והא** דנקט שתחבן בקיסם. והכי כיון שתחב הב' חלאי זיתים מהעור שא"א הו לומר העור מבטלן. מטמאי גם בלי חיבור קיסם. וי"ל דלא רק לאשמעינן שהסיטן כאחת. לאפוקי בזא"ז. ונקט קיסם דוגמת עור דפליג ר"ע. קמ"ל דבקיסם מודה. כך כ' רבינו"ם. **ונ"ל** דגם רש"י ס"ל דב' מגעות מצטרפות להכי כ' במשנה א' לר' יהודה באלו מקומם דמטמאה, דמיירי שנגע בהאלל. ולגעיל סי' י"ח וג"ל דדייק כן מדברי ר"י שמשון. וגם מש"ם כאן [קכ"ד ב'] מוכח כן. דאמרינן בפירוש דר"ע ס"ל כרבנן דר' דוסא דב' מגעות מצטרפות. **ואילה**"ק מ"ש ממלא תרווד רקב שאינו מטמא במגע מדא"א ליגע בהן בבת אחת מדאין נוף אחד [בחולין קכ"ה ב'] אלמא ב' מגעות אין מצטרפות. נ"ל דזה דוקא בתרווד רקב שהוא אבק דק כקמח, ולפיכך א"א שיגע בכולו. דהכי אפילו ירדד ויפזר המלא תרווד רקב. ויגע בגופו בכולו בבת אחת. אפ"ה א"א בורלדו כל כך עד שיהיה כל קרטן וקרטן שבאבק ההוא מונח לבד ויגע בכולן. אבל בשאר מילי מגע ומגע מצטרף. **ואע"ג** דבתוספתא פ"ד דאהלות [והביאה הר"ש במשניות ספ"ב דאהלות] מדמה רבי יוסי ב' חלאי זיתים לתרווד רקב. דשניהן אמ"ט במגע. אלמא דאף בב' חלאי זיתים אף לאפשר שפיר ליגע בשניהן כאחת. אפ"ה אין מגעון מצטרף. י"ל דהיינו לר' יוסי שם, אבל אין הכי קיי"ל כרבנן דר' דוסא [אהלות פ"ע מ"א]. דבמגע בב' חלאי זיתים מצטרף, וכ"כ קיי"ל כרבנן ברובא דב עצמות שהוקים דמטמאין במגע [ועי' ר"ש פ"ב דאהלות מ"ב]. אבל זה מוכח דכל שאינו דק כאבק של תרווד רקב. ואפשר שיגע בכל קורט וקורט. מצטרף מגע ומגע. **אמנם** דברי הרמב"ם המוה, דהכי [בפ"א מאה"ט הי"ב] פסק דב' חלאי זיתים שתחבן בקיסם אמ"ט במגע. וכפסטות משמעות המבאה דרק בהיסט מטמא. והן אמת. דלפ"ז שפיר נקטה מתני' שתחבן בקיסם לרבותא דדיוקא. דהא במגע אפילו תחבן בקיסם אמ"ט. דהיבורי אדם אינן חיבור. **אבל** התימה הוא דהכא פסק דמגע ומגע אמ"ט. וכן פסק נמי בתרווד רקב [בפ"ב מטו"מ הי"א]. דאמ"ט במגע מה"ט, וכפי הנראה גם בעצמות שהוקים ל"ל הכי, דהכי פסק [בפ"ב מטו"מ ה"ד] שמטמאין באוהל ובמשא. משמע אבל במגע לא. אלמא דס"ל דבין במת או בנבילה אמרי' דאפילו בגופי' שאין דק כאבק. אפ"ה מגע ומגע אמ"ט. וק' הרי הוא עצמו פסק [בפ"ד מטו"מ הי"ד] דבנגע בב' חלאי זיתים, נטמא. אלמא דמגע ומגע מצטרף. והוה ק' דהרי הרמב"ם פסק בזה כר"ע מחבירו. וכך כ' גם רב"מ. והרי בש"ם כאן [קכ"ד ב'] אמרינן בפירוש דר"ע כרבנן דר' דוסא ס"ל דב' מגעות מצטרפות. וצ"ע. **אבל** אולי"ק לרמב"ם שם דפתח ותמא דלהכי ב' חלאי זיתים שדבוקים בעור אמ"ט. משום שהעור מבטלן, וא"כ אמה לריך הרמב"ם הו לומר טעמא דכל שאמ"ט במגע אמ"ט במשא, הרי בל"ז שבי בטעמא דהעור מבטלן. ואף בבש"ס [קכ"ד ב'] נמי אמרינן הכי לר"ע דס"ל עור מבטלן, ואפ"ה נקט נמי ה"ט דכל שאמ"ט במגע אמ"ט במשא. כבר כ' רש"י שם [בד"ה לא בא] דרק לר' ישמעאל לשתיתא מהדר ר"ע. אבל לרמב"ם דפסק באמת כר"ע דעור מבטלן. תו לא אצטריך לטעמא דכל שאמ"ט וכו'. נ"ל דלהרמב"ם ר"ע לאו לשתיתא דר' ישמעאל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בהו רבנן. משום חשדי כהונה ועלי כהונה. וגזרו אף בעלמות שמשמו את הטוהר: קולית נבלה. נבלה אין עלמותיה מטמאין דכתיב בנבלתה ולא בעלמות. וכן שרץ. הלכך סתומים טהורים אף מלטמא במשא וכ"ש במגע דא"א לו ליגע במוח שבפנים. ואף ע"ג דשומר מכנים ומוציא טומאה. ה"מ בדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה ואפילו לא נגע בה אלא בשומר. טמא. אבל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה אין שומר מטמא: נקובים כל שהוא. אפילו כמוס השערה שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו והרי הוא מיטמא בכך: מנין שאף במשא. אקולית דנבלה קאי דשרץ אינו מטמא במשא: ן ביצת השרץ. יש מטמוטה שרצים שמטולים ביצים כגון הלב והלטאה והחומט: המרוקמת. שנולר בה אפרוח: טהורה. לפי שאי אפשר ליגע באפרוח שבפנים: ניקבה כל שהוא טמאה. ואע"פ שלא נגע. שהשומר מכנים ומוציא טומאה בדבר שאפשר ליגע: עכבר שחציו בשר. יש מין עכבר שאינו פרה ורבה אלא מעצמו נולר מן האדמה כאשפה המשרלת תולעים. ואם עדיין לא נשלמה בריאת העכבר אלא מצדו א' שימני או השמאלי. הנוגע בבשר טמא. באדמה שבנגדו טהור: רבי יהודה אומר כו'. ואין הלכה כרבי יהודה: ן האבר והבשר המדולדלים בבהמה. נתלש ממנה אבר דהיינו בשר וגידים ועצמות. או נתלש ממנה בשר לבדו. ועדיין הן מטורין בה במקלת. ויש הפרש בין אבר מן החי. לבשר מן החי. שהאבר מטמא אדם וכלים כנבלה. והבשר אינו אבר. טהור מכלום. כדלפיכן מקרא דכתיב (ויקרא י"א) וכי ימות מן הבהמה ממקלת בהמה כגון אבר ממנה. וסיפא דקרא הנוגע בנבלתה יטמא. ומדכתיב וכי ימות משמע כעין מיתה בעינן שאינה עושה חליפין. לאפוקי בשר שעושה חליפין שאם יתלוש בשר מן הבהמה. בשר אחר עולה

לא הטוהר. שעיתר בהם מות חוץ לזמנו ומשמוהו עלמות הללו. רש"י פ"ז דפסחים דף פ"ג: קולית נבלה. כתב הר"ב נבלה אין עלמותיה מטמאין כו' וכן שרץ. דבשרן נמי דרים בה"ש פרשת שמיני פ"י בנבלתם לא מן העלמות ולא מן השיעים כו'. ומ"ש הר"ב ואע"ג דשומר כו' ה"מ בדבר שאפשר ליגע. דתנו רבנן בנבלתה ולא בקולית סתומה. יכול אפילו מיקבה ת"ל הנוגע יטמא [יו"ד יתירא דרים] את שאפשר ליגע טמא. [שם טומאה עליו] מ"ל ר' זירא לאביי אלא מעתה בהמה בעורה לא תטמא פוק חזי כמה נקבים יש בה [הפה והחוטם והעינים] גמ': ן המרוקמת. לשון הר"ב שנולר בה אפרוח וז"ל הרמב"ם עניין מרוקמת שיש בו כבר שרטוט תולר בעלי חיים ואינריו בתוך הביצה. כדכתיב (תהלים קנ"ב) אשר עשיתי בסתר רוקמתי בתחתיות ארץ. ע"כ. וכגמרא מרבינן לה מהטמאים: עכבר שחציו בשר וחציו אדמה. כתב הר"ב יש מין עכבר שאינו פרה ורבה כו'. ל' הרמב"ם והוא ענין מפורסם מאד [אין] מספר לרוב המגידים לי שראו זה. אע"פ שמליאת ב"ח כזה דבר מהמיה ולא נודע בו טעמה בשום פנים. ע"כ. [וזה לדעתי טעמה גדולה על מאמיני הקדמות] ["ועי' עוד מזה במסכה ב' פ"ג דנדה] וכגמרא מרבי לה מדכתיב בשר: ן האבר והבשר המדולדלין. וזה על מנת שיהיו בעינן שא"א שידבקו ולא שירפאו בשום

המוקדשים ס). הנוגע בהן בין סתומים בין נקובים. טמא סא). קולית נבלה וקולית השרץ סב) הנוגע בהן. סתומים טהורים סג). נקובים כל שהוא מטמא במגע. מנין שאף במשא סד). תלמוד לומר הנוגע והנושא. את שבא לכלל מגע בא לכלל משא. לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא: ן ביצת השרץ סה) המרוקמת סו) טהורה סז). ניקבה כל שהוא טמאה. עכבר שחציו בשר וחציו אדמה סח). הנוגע בבשר. טמא סט). באדמה. טהור. רבי יהודה אומר אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר. טמא ע): ן האבר עא) והבשר עב)

יבין תפארת ישראל בועז

ס) שהיה בו מוח של פגול לו טוחר. שגזרו בהן רבנן שיטמאו הידים משום נזירה שמא יוחירו מהקרבן מחמת עצלות. או שמא יפגלוהו כדי לפסול הקרבן. כשיטמאו את בעליו: סא) דבמת לא מהני כתוס. דהרי גם כשעורה מהעצם בלי מוח מטמא מדאו' במגע ובמשא. וכ"כ במוקדשין ג"כ העלמות אפי' בלי מוח מטמאים כשממשו לפיגול וגותר: סב) שיהיו נתמעטו בקרא שעצמותיהן לא יטמאו: סג) דאע"ג דעצם שומר לטומאה שבפנים. עכ"פ לא רבתה הורה שומר שיטמא רק בשאפשר שיגע בהטומאה גופה: סד) שרץ בכל גוונא אינו מטמא במשא. רק אבילה קבעי מניין וכו'. [אמנם תמוה לפע"ד דקולית נבלה נקובה אמה לא יטמא במשא ומה מניין דקאמר. ונ"ל דעיקר הך מניין אריבא קאי. דקאמר דסתומין טהורין. ומקשה שפיר מניין דסתומין לא יטמא במשא. הרי עכ"פ בנא נבילה. אלא דנגע תנא עד דסיים לגולה מלתא. והדר מקשה מניין דאף במשא. כ"ל מניין דמשא שוה לנגע בכל גוונא בין בנקובין בין בסתומין. וכן מוכח דאסתומין נמי קאי. מדסיים לא בא וכו'. והרי זהו בסתומין]: סה) בח' שרצים שמטמאין בטומאה כלעיל. יש בהם שלשה שמטילין ביצים. לב. לטאה. וחומט: סו) שנגע בה כשהיא שלימה. ואח"כ כשבדרה ראה שכבר יש בה שרטוטי תולר אבריו שרץ: סז) דבשטומה אי אפשר ליגע באפרוח בכפנים: סח) מין עכבר שחציו פרה ורבה. רק גדל מהארץ (ב): סט) [בחולין פ"ב כ'] ה"ג אלו עכבר וולאי אינו בכלל עכבר שאם שבתבה תורה. לא מבעיי' בנגע בחציו אדמה דטמא. מדסיפו להיות בשר. אלא אפילו נגע בהאדמה שסופו להתהפך לבשר. אפ"ה טמא. מדהוא עם הארץ נוגע א' וסיוך לו. א"נ ה"ק. לא מבעיא בנגע בהאדמה שמשוקע תוך הארץ בין ב' רפיוחיו דטמא. אלא אפילו נגע בהאדמה שכנגד הבשר מבחוץ נמי טמא. מדבע"פ סופו להיות בשר: עא) אבר היינו בים בו עצם בשר וגיד: עב) ר"ל לו בשר:

תעיין

ס) שמעאל נקט הך טעמא דכל שאמ"ט במגע אמ"ט במשא, אלא איהו נופי' לריך להאי טעמא לעניין מכא. דרק לעניין ב' מנעות סגי בטעמא שהעור המבדיל ביניהם מבטלן. מדמגע ב' חלאי זיתים אבל לעניין משא. דעכ"פ נגע זית שלם לא שייך לומר שהעור מבטלן: (ב) ורתוי"ט כתב כאן בזה טעמה גדולה נגד מאמיני הקדמות. ולבאורה תמוה. דהרי הכא יש מיש הוא, ומה זו ראיה למאמיני התחלה שאומרין שהכל נברא יש מאין. אבל נ"ל דר"ל דהרי בהלומם אין בו כוח חיות, ואעפ"כ יתהווה ממנו חי וזה לוגמת מעשה בראשית שנולדו כולם מהאדמה וכמ"ש תוליא הארץ נפש חיה למינה. ומאמיני הקדמות שכופרים בתורה אומרים שכך היה לעולמים חי מוליד חי, אולם אין להביא ראיה מכל בילה. שאפרוח נולד מדומם. דהתם הך דומם נופיה ילא ממי. ואני ממעתי אביקורסיס מלגלגין על בריה זו שמכרת כאן ובשהרדין [דנ"א ח']. ומחיבים ואומרים שאינה במציאות כלל. לכן ראיתי להזכיר כאן מה שמ"כ בספר אשכנזי שחיבר חכם אחד מפורסם בחכמי האומות, ושמו. ל י נ ק. בספרו הנקרא אירוועלגע תלק ג' עמוד 327. שמעתא בריה כואת בארץ מלרים במחוז שהעבאים. ונקראת העבר ההיא בלשון מלרים דיפוס יאקולום. ובל"א שפרינגטוון. אבר החלק שלפניה ראש וחזה וידיה מתוארים יפה. ואחוריה עדיין מגולמים ברגבי ארץ. עד אחר איזה ימים. תתהפך כולה לבשר. וא מר. מה רבו מעשיך ה':

ואילה"ק מ"ש מאחוז מדברי שאינו בכלל שאם אחוז שבתבה תורה. י"ל שאני הכא דבריה קרא במלת בשרן יתירה [בס"ם]: ע) נ"ל דה"ק. לא מבעיי' בנגע בחציו אדמה דטמא. מדסופו להיות בשר. אלא אפילו נגע בהאדמה שכנגד הבשר. מדהוא עם הארץ נוגע א' וסיוך לו: עב) אבר היינו בים בו עצם בשר

את שבא לכלל מגע. נ"ל ק"ל פ"ג: ן ביצת השרץ המרוקמת טהורה. ק"ו פ"ג מפסמת כלו פ"ח מ"ו. פ"ל מס' אלר לגנת המומאה ה"ו: עכבר שהציו בשר. מ"ו. שם ה"ל: ן האבר והבשר המדולדלין בבהמה. ק"ו פ"ח מ"ו. פ"ג מ' אלר לגנת המומאה ה"ה:

שנויי נוסחאות

בין סתומים בין נקובים. בד"ל ובכי"ק ובכי"מ בין נקובים בין סתומים. קולית נבלה וקולית השרץ. בד"ל ובכי"ק.. הנבלה..ובכי"ל ה' קולית השרץ וקולית נבלה. סתומים מהורים. בד"ל ובכי"ק ובכי"מ ובכי"ל ב' ובכי' פטרבוג.. טהור ב' נקובים כל שהוא מטמא במגע. בד"ל ובכי"ק ובכי' פטרבוג נקבו כל שהן מטמאין במגע ובי"ה מטמאין גם בכי"ל ב' ובי"ה גם בכי"ל א' (ושם כל שהן); בכי"מ נקבו משהו ממטאין במשא והלי במשא ע"ם היא ועי' בדבור הסמוך. מנין שאף במשא. בד"ל ובכי' פטרבוג מנין אף.. ובי"ה אף גם בכי"ק (ושם ומנין); בכי"מ.. במגע ועי' בדבור הקודם. הנוגע. בכי"ק והנוגע. את שבא לכלל מגע בא לכלל משא בכי' פטרבוג.. לכלל נוגע.. לכלל נושא ובי"ה בסמוך. (לא בא לכלל הו' לא בא לכלל משא). בכי"מ ליתא כ"ז. ן ניקבה כל שהוא. בד"ל אם ניקבה.. טמאה. במסב"ל טמא. עכבר שחציו בשר. בד"ל ובכי"ק שרץ..; בכי"מ עכבר שחציו שרץ (?). באדמה טהור. בד"ל ובכי"ק ובאדמה..

תוספות חדשים

ן בתוי"ט סד"ה עכבר כו' מדכתיב בשר ל"ל בשרן ופי' רש"י בשרן קרא יתירה הוא דהא כתיב בתחייהו הלא סטמאים לכם בגל הערן:

תוספות רע"ק

ה [אות כו] הרע"ב ד"ה קולית נבלה. ואע"ג דשומר מכנים ומוציא. ומ"מ בקולית המת אם יש בתוכו כזית המוח ומקצת חעצם שלא כנגד המוח בבית מביא את המומא' לבית מדין שומר. ואף דעור הוי שומר לבשר בעינן דווקא שינע בעור כנגד הבשר. מ"מ בקולית ביון דאם יגקב ישפך המוח מקרי בולו שומר כך מבואר במסכתין

בשום פמים. הרמב"ם: **מטמאין** טומאת אוכלין במקומן. פירש הר"ב אם חיבב עליהן להאכילן לנכרי. וכן לשון רש"י. דלריכים מחשבה כדתנן במשנה ב' פ"ג דעוקלים. והא דפירשו לנכרי ה"מ לישראל. דלנכרי אסור אבר מן החי כמו לישראל: אלא דלת"ק א"ל אוכל שאתה יכול כו'. ולא פירשו לנכרי. אלא דנכרי רשעי איכא דאלי. אבל בישראל רשעי לא עסקינן דלא שכיחי. ומ"ש הר"ב דטומאת עלמן אין בהן עד שיתלשו כולן. גמרא דרחמנא אמר כי יפול עד שיפול. ופי' התוספות דהכי שמעינן ליה מינה לענין אבר מדולדל. דמדדרשינן מינה מיתה עושה שיפול כדלקמן [א"כ] ממילא שמעינן דקודם מיתה אינה עושה שיפול. ע"כ. וכמשנה ח' פ"ג דכריתות יליף לה מק"ו. ועמ"ש שם. ואע"ג דהאי קרא בשרלים כתיב הא מוקמינן לה בבהמה כדלקמן: **וצריכים הכשר**. וליכא למימר בהאי אבר שכופו לטמא טומאה חמורה [ותנן במשנה ג' פ"ג דעוקלים שזה א"ל הכשר] דאינו מטמא טומאת אבר מן החי עד שימות ושמא לא יבא לידי טומאה חמורה. דשמא ישחטנה. ואין שחיטה עושה שיפול. רש"י: **נשחטה הבהמה**. כתב הר"ב. **דאסורים באכילה** משום ובשר בשדה טריפה. ועי' בפירש הר"ב רפ"ד. ומ"ש ידי נבלה טהרו. וכן לשון רש"י כלומר ידי אבר מן החי דמטמא טומאת נבלה. טהרו. **הובשרו בדמיה**. ע' במ"ב פ"ג דעוקלים: **מתה הבהמה הבשר צריך הכשר**. כתב הר"ב דטומאת נבלה אין בו דמיתה עושה שיפול דכתיב (ויקרא י"א) וכל אשר יפול עליו מהם במותם ישמא למעוטי מה שילמא למעוטי בחייהם מנבלתם נפקא. אלא ס"מ מיתה עושה שיפול [דס"ק כל אשר יפול מהם במותם על ידי מיתה הוא נפילה מהם אברים המדולדלים בהם] ואין שחיטה עושה שיפול [דלכתוב וכי יפול [*למימרא דשחיטה עושה שיפול] ולא בעי במותם אלא על כרחך למעוטי שחיטה] והאי קרא בשרלים כתיב אם אינו ענין לשרלים דלהו בני שחיטה נינהו [*דאפילו שחיטתם מיתה היא] תנהו ענין לבהמה. גמרא פ"ד דף ע"ד: [*ור"ש מטהר. מסיק הר"ב דאריסא קאי ומטהר האבר כל זמן וכו'. וס"ה לבשר כל זמן וכו' וכדמסיים לאפוקי האבר והבשר וכו'. ומ"ש הר"ב ובשתיהן הל' כר"מ. דהיכא דפליגי ר"מ ור"ש עלה בתיקו הלכה כמאן. כמ"ש בס"פ. הלכך פסקינן כר"מ דמחמיר. ועוד דבגמרא בעי' אליבא כו' הכ"מ בפ"ב מהט"מ ובפ"ב מה' אבות הטומאות כתב כן בשם הר"י קורקוס. ושם כתב עוד בפ' בהמה המקשה מוכח בגמרא דהלכה כמותו): האבר

המדולדלין עג) **בבהמה** עד) **מטמאין טומאת אוכלין במקומן** עה). **וצריכין הכשר** עו). **נשחטה בהמה** עז) **הובשרו בדמיה** עח). **דברי רבי מאיר. ורבי שמעון אומר לא הובשרו** עט). **מתה הבהמה. הבשר צריך הכשר** פ). **האבר מטמא משום אבר מן החי. ואינו מטמא משום אבר נבלה** פא). **דברי רבי מאיר. ורבי שמעון מטהר** פב):

שנויי נוסחאות

ן (במקומן). בכי"ל ג' ליסא. **וצריכין הכשר**. בכי"ל בשעות ואינם צריכים. . **נשחטה בהמה**. בד"ל ובכי"ל ובמכ"ב.. הבהמה לולס במכ"ב דפו"י בהמה. **הובשרו בדמיה**. בד"פ וד"ק **הובשרה**. . ; בד"ל ובכי"ל.. דמיה. **ורבי שמעון**. במכ"ב ר' שמעון ; בד"ל ובכי"ל ר' ישמעאל. **לא הובשרו**. בד"פ וד"ק לא הובשרהבד"ל לא הובשרו דמיה. (**הבשר**) **צריך הכשר**. בכי"מ ליסא. **האבר מטמא**. בכי"ר ל' **והאבר**. . **משום אבר נבלה**. בד"ל ובכי"ל ובכי"ל ל'.. מן הנבלה. **ורבי שמעון**. בכי"ל ובכי"ל ל' ר' שמעון.

תוספות רע"ק

במסכתין דף קי"ם ע"א וברש"י שם. ואף היכא דא"א לבא לידי מנע לא מטמא משום שומר כמו הכא קולית נבילה שתומה צ"ל דהתם מקרי אתיא לכלל מנע דאילו מאהיל על העצם שנגד המוח טמא משום טומאה בוקעת ועולה והוי כמנע ועיין מהרש"א דף קכ"א ע"ב בתד"ה נוגע אינו ; [אות מח] במשנה **נשחטה בהמה הובשרו בדמיה**. דבהמה נעשה יד לאבר. כ"כ הרמב"ם והיינו בראוקימתא דר ב ה בסוגיא : [אות מט] הר"ב ד"ה ור"ש מטהר. א"א לאוקמי סילתא דר' ש. תמהני הא מסקי' בסוגי' דקאי אסיפא ואהא דקתני הבשר צריך הכשר ור"ש מטהר לומרי משום דא"י להאביל לאחרים לא הוי אוכל. וצע"ג.

לקוטים

הר"ב ד"ה ור"ש וכו' לי אבבר וכו' פי' ה"ה לפרשו כפבוטו אסיפא דסבר דבכי ר"ם משמע דקאי אתכוייהו אבר ובשר ולי אסיפא א"א לאוקמי אלא אבבר כדאמרי' בס"ם וכיון שכן ניחא לן לפרוכי אריסא ולא כדדחי' בגמרא אס"כ דלעולם אכיפא וקאי אבשר. ואע"ג דבגמ' כי לא לפרבה אריסא מקבי' דאמר ליה קרא להכי דדלמא עעמא דר"ם הכם הולאל ומעורה בגעול מי שלין בו עומלה. מעולה. בדתיבא יהור של תלה בנעבה ומעורה בקליפה ר' יהודה

עג) תלויין: עד) שנתלשו מבעל חי. ועדיין מעורין במקלת. באופן שא"א שיחזור להתדבק יחד ויתרפא. והרי אמה"ח מטמא אדם וכלים בנבילה. ובשר שנתלש מהחי טהור לגמרי: עה) ר"ל אף שעדיין מעורין במקומן בבעל חי. אפ"ה אם חיבב להאכילן לאדם. מחשבו אוכל לק"ד כשנגעו בטומאה. וגם חוזרים ומטמאין מאכלים אחרים. אבל טומאת אמה"ח עצמו אין בהאבר עד שיתלש לגמרי: עו) ר"ל אין מקבלין טומאה עד אחר שהביא עליהם מים אחר שנדולדל. ככל מאכל שצריך הכשר: עז) דאף אף שנשחטו באסור אכילה משום אמה"ח. עכ"פ נטהרו ע"י שחיטה מטומאת אמה"ח. דאין שחיטה עושה שיפול. והו"ל כמחוברין לז: עח) דאפילו לא באו במים אחר שנדולדו. מקבלים טומאה. כלל בהמה שהוכשר בשרה לקבל טומאה ע"י דם שילא ממנה כשנשחטה: עט) ר"מ ס"ל דם מכשיר. אבל ר"ש לטעמיה [פ"ב מ"ה]. דס"ל רק שחיטה מכשרת דמשויא ליה אוכל. והכא הרי אין השחיטה מכשירה לאכילה. [כך מסיק הש"ס הכא. וג"ל דאע"ג דמודה דדם מקשה הוא. וכיון שכן שלה תחתיו: מטמאין טומאת אוכלין. אם חיבב עליהן להאכילן לנכרי. הוו אוכל לקבל טומאה ולטמא אחרים. דטומאת עלמן אין בהן עד שיתלשו כולן. אבל מקבלין טומאה מן השרץ ומטמאין בה את אחרים: וצריכים הכשר. לבא במים לאחר שנדולדו. ואחר כך מקבלים טומאה לעולם: נשחטה הבהמה. נטהרו מלטמא עוד משום נבלה. ואף על פי שאסורים באכילה משום ובשר בשדה טריפה ידי נבלה טהרו. דאין שחיטה עושה טומאה ליפול: הובשרו בדמיה. לקבל טומאה בלא הכשר אחר. כדין בהמה שנשחטה וילא ממנה דם שהוכשר בשרה באותו דם: מתה הבהמה. הבשר. שנדולדל. צריך הכשר. לקבל טומאה מן השרץ אם לא הוכשר משנדולדל דטומאת נבילה אין בו. דמיתה עושה שיפול ונהשב כאילו נפל אותו האבר לא אותו הבשר המדולדל ואינו נעשה נבלה עמה במיתתה אלא כאילו פירש מחייס הוא. ובשר הפורש מן החי טהור: האבר מטמא משום אבר מן החי. דמיתה עושה שיפול כדפרישנא ואינו נעשה נבילה עמה. הלכך אינו מטמא משום נבילה. ואיכא בין אבר מן החי לאבר מן הנבלה דבשר הפורש מאבר מן החי לא מטמא שהרי אפי' בשר הפורש מן החי לא מטמא כל שכן בשר הפורש מאבר מן החי ואינו בשר הפורש מאבר מן הנבילה מטמא כבשר הפורש מן הנבילה עצמה: ורבי שמעון מטהר. ס"א לאוקמי מילתיה דר"ש אחך דסיפא · דממה נפשך אי מיתה עושה שיפול ליטמא משום אבר מן החי. [ואי] אינה עושה שיפול ליטמא משום אבר מן נבילה. הלכך על כרחך ר"ש אריסא קאי האבר והבשר המדולדלים בבהמה מטמאין טומאת אוכלין במקומן. ור"ש מטהר האבר כל זמן שמעורה בבעלי חיים שאינו מטמא טומאת אוכלין. וטעמא דר"ש דאמר קרא (ויקרא יא) מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לנכרים בהיתר קרוי אוכל ומטמא טומאת אוכלים. לאפוקי האבר והבשר המדולדלים שאסורים לנכרים משום אבר מן החי ובשר מן החי. שאינן קרויין אוכל ואין מטמאין

טומאת

לבשר כל זמן וכו' וכדמסיים לאפוקי האבר והבשר וכו'. ומ"ש הר"ב ובשתיהן הל' כר"מ. דהיכא דפליגי ר"מ ור"ש עלה בתיקו הלכה כמאן. כמ"ש בס"פ. הלכך פסקינן כר"מ דמחמיר. ועוד דבגמרא בעי' אליבא כו' הכ"מ בפ"ב מהט"מ ובפ"ב מה' אבות הטומאות כתב כן בשם הר"י קורקוס. ושם כתב עוד בפ' בהמה המקשה מוכח בגמרא דהלכה כמותו):

עמה לא יכשיר. אבל ס"ל דזהו דוקא דם חלל אדם. דהוא נבד נקרא משקה וכמ"ש ודם חללים ישתה. והיקישא דעל האדמה תשפכנו במים לא קבל מרבו: פ) ר"ל הבשר של אבר המדולדל. דאין בו טומאת נבילה. דמיתה עושה שיפול. והו"ל כאילו נכרת כבר מהבהמה בחייה. שלא נעשה עמה נבילה כשמתה. ובשר הפורש מבהמה בחייה. טהור. אבל מקבל טומאה לאחר שיוכשר במים: פא) דמיתה עושה שיפול. והו"ל כנפל ממנה האבר קודם מיתתה. ול"מ דבשר הפורש מאמה"ח. טהור. וכזית בשר הפורש מאבר נבילה. טמא: פב) לסיפא פליג. דקאמר ר"מ דכשמתה הבהמה. הבשר מקט"ו כשיוכשר. ועל זה קאמר ור"ש מטהר. לאפוקי הוכשר אינו מקט"ו. דס"ל מיתה עושה שיפול. ואסור לעכו"ם משום אמה"ח. וא"כ מדלא חזי להאכילה לשום אדם. לא מחשב אוכל לקט"ו. וכ"ש דפליג בריסא בעוד הבהמה חיה. מדאסור האבר לנכרי משום אמה"ח. מכ"ש דמה"ט לא מחשב הבשר אוכל לקט"ו. דכל המעורה במחובר כמחובר דמי [בעוקלין פ"ג מ"ח. כך מסקנת הש"ס. ותימה על הר"ב דפי' דלא כמסקנא

www.daat.ac.il · www.hebrewbooks.org

טומאת אוכלים. והל' כר"מ בשתיהן: ח המדולדלים באדם טהורים. דאדם כי ימות כתיב (במדבר י"ט): מת האדם הבשר טהור. דמיתה עושה ניפול *) ובשר שפירש מן האדם חי טהור: האבר מטמא משום אבר מן החי. ודין האבר שפירש מן האדם חי. שהוא מטמא כ"ז שהוא אבר שלם מעומא במגע ובמשא ובאהל. אבל כזית בשר שפירש ממנו או עלם כשעורה שפירש ממנו טהור. ואבר שפירש מן המת וחזר ופירש מאותו אבר כזית בשר או עלם כשעורה. טמא: ור"ש מטהר. באבר מן המת נמי כמו באבר מן החי. דסבר כשם שאבר מן החי בשר הפורש ממנו. או עלם כשעורה הפורש ממנו טהור. הכי נמי באבר מן המת. ודין הלכה כר"ש:

*) כר"ב ד"י וכ"לו נפל ופרש הבשר מן הבהמה (נ"ל האדם) קודם שמתה (נ"ל שמת).

ח האבר והבשר המדולדלין באדם. מת האדם. הבשר פר) טהור פה). האבר מטמא משום אבר מן החי. ואינו מטמא משום אבר מן המת פו). דברי רבי מאיר. ורבי שמעון מטהר פו):

המת נמי כו'. וכ"כ הרמב"ם. ואל תתמה דגדולה מזו מצינו לר"א באמר שלא אמרו על אבר דמעמא. אלא אבר מן החי כדתנן בפ"ו דעדיות מ"ב. ומ"מ רש"י ותוספות לא פירשו כן אלא דלת"ק באבר מן החי ס"ל דחדא הפורש ממנו טהור. או עלם טהור אבל בשר הפירש טמא וכר"א. או בשר הפורש טהור. ועלם טמא. כר' נחוניא במתניתין ג' פ"ו דעדיות. ור"ש מטהר בין בעלם בין בבשר הפירש ממנו. דכבר כרבי יהושע דהתם דמטהר בשניהם. ואולי דעת הרמב"ם והר"ב ניחא להו לפרושי ר' מאיר אליבא דהלכתא. מכוש דר"מ מרא דמתניתין טפי מר"ש דהא כולהו סתמי אליביה. מיהו בפ"ד דטירודין [דף מ"ו] איבעי' להו ר"מ ור"ש מאי [כלומר הלכה כמאן] תיקו. והלכך מכתבר כפירש"י והתוכפות דלא להפליג במחלוקת. ואחיא ר"ש אליבא דהלכתא דהא לא מכרעה ההלכה בין ר"מ לר"ש:

ח האבר והבשר המדולדלין באדם. מת האדם. הבשר פר) טהור פה). האבר מטמא משום אבר מן החי. ואינו מטמא משום אבר מן המת פו). דברי רבי מאיר. ורבי שמעון מטהר פו):

ח המדולדלין באדם. קכ"פ ע"ג מ"ר פ"ג מה' טומאת מת כ"ז:

שנויי נוסחאות

ח המדולדלין. בד"ל חמדולדל. האבר מטמא. בכי"ק והאבר.. ורבי שמעון. בכי"ק ר'..

לקוטים

יסודה מעבר וחכ"א אם יכול לחיות טהור ו"ס לא טמא ואמרינן מ"ש דר"י הגלל ומעורה מעורה ע"כ. י"ל דס"ל לר"ב דלא קקי"ל כך דמייה בדרך דילמא דהא אינ' דר"ש לית ליה הך סברא מ"מ חכמים בפ' פלוגתיה דר"י פליגי עליה התם וס"ל דלא אמרי' הגלל ומעורה מעורה והכי ר"ש נמי מסתמא הוא בכלל חכמים בר פלוגתיה דר"י ו"ל הכי נימא לר"ש הגלל ומעורה מעורה אלא לעולם לפי סתמא אריבא נמי צריך קרא לר"ש והך דבגמ' דמייה בעלמא שהדוחה דוחה בקש וכוה מקולן כל מה שהקשה עליו הרמ"ז ז"ל ע"ש ואין להקשות דא"כ דר"ש קאי לריבא אאי נטר עד הכא דמ"מ כיון שלפי סתמא הוא מטהר ג"כ בהך דסיפא בבשר מיהא מ"ש נטר עד לנסוף דקאי אתלוייהו וכדי לחודיע דקאי נמי אריבא הכי סתם ור"ש מטהר ולא הוכיר בשר דהשתא ע"כ צריך לפרשו אריבא כיון שכולל גם האבר. (מ"ל):

יכין — תפארת ישראל — יכין

כמסקנא. ועל רתיו"ע דשתק ליה]: פג) אף שאין יכולין לחזור להדבק ולהתרפא: פד) שפירש אח"כ מאבר המדולדל: פה) דמיתה עושה ניפול. וכאילו פירש מחיים דמי. והרי בשר הפורש מחי טהור: פו) אף דמיתה עושה ניפול. ולא פי' ת"ק בדבריו מלא כ"מ לא נחשב להאי אבר כאמה"ח לא כאבר ממת. די"ל דהג"מ לענין בשר כזית הפורש מהאבר. וס"ל כמ"ד בש"ס דהבשר הפורש מאמה"ח טהור. והפורש מאבר המת טמא. אלא דהג"מ הוא לענין עלם כשעורה הפורש מהאבר. וס"ל כאידך מ"ד בש"ס דעלם כשעורה הפורש מאמה"ח טהור. והפורש מאבר המת טמא. אבל בשר הפורש ממת טמא. אבל בשר הפורש מאמה"ח טהור. ואמרינן מ"ש דטמא רק בבשר הפורש מהמת ס"ל בריש"א דטהור. ולא בפירש מאמה"ח: פז) בכל גוונא. בין בבשר ובין בעלם הפורש מהמת. בשניהן מטהר ר"ש. [כך מסקנת הש"ס. ודלא כר"ב. וכך פירשתי לפי' רש"י ותוס' שם. אמנם ל"מ הא דקאמר בש"ס במסקנא כזית בשר ועלם כשעורה איכא ביניהו. ר"ל דלת"ק רק בשר הפורש מאמה"ח טהור כמו בשר הפורש מהמת בריש"א. אבל עלם כשעורה הפורש מאמה"ח טמא. כר' נחוניא בש"ס. ור"ש ס"ל דבין בבשר ובין בעלם הפורש מאמה"ח טהור:

תוספת — הזרוע והלחיים פרק י חולין — יום טוב

פרק י **א ובחוצה** לארץ. [*פירש הר"ב. משום דבעי למיתני בחולין אבל לא במוקדשין כו' וכן פירש"י] ועיין בפירוש הר"ב דר"פ דלקמן [*ומ"ש שם בש"ד]: שהיה בדין ומה אם החולין שאינן חייבין כו'. בגמ' פריך מה לחולין שכן חייבין בבכורה כו'. ואי מזכרים שכן חייבים בראשית הגז. ואי מתיבים שכן נכנסין לדיר להתעשר. ומסיק מלקוח ויהוס *דפסורים ממעשר: תלמוד לומר ואתן לוחם. ואי לאו ק"ו לא הוה צריך קרא אף על גב דהתמא כתיב [דמשמע] בין בחולין בין במוקדשין דה"א דבר הלמד מעצמו במה הכתוב מדבר בחולין דכתיב לעיל מהאי קרא גז לאך. וראשית הגז אינו טהג במוקדשין. תוספת: כל

ר"ע מברטנורה

פ"י **א הזרוע** והלחיים. בארץ ובח"ל. מכוש דבעי למיתני בחולין אבל לא במוקדשים תני לכולהו: בפני הבית. בזמן שבית המקדש קיים: ואתן אותם. חייבין במתנות ד). קדשים במתנות. *תלמוד לומר ה)

פרק י **א הזרוע** ותלחיים והקבה א). נוהגין בארץ ובחוצה לארץ ב). בפני הבית ג) ושלא בפני הבית. בחולין אבל לא במוקדשין. שהיה בדין. ומה אם החולין שאינן חייבין בחזה ושוק. אינו דין שחייבין בחזה ושוק. (ויקרא ז') ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו

פ"י א חזרוע והלחיים והקבה. קכ"ם ע"ג מ"ר פ"ח מ"ו ע"ם מה' בכורים פ"ח מ"ג עשין קפ"ב מוש"ע י"ד מימן פ"ח מפיר כ"ח: בחולין אבל לא במוקדשין. מ"ש שם מוש"ע שם מפי' י"ם: שהיה בדין כה. מ"ש מבכר נו מ"ם י"ז מפלי מוש"ם מקלח קפ"ם:

שנויי נוסחאות

פ"ז א בארץ ובחו"ל. בכי"מ ובכי"ל מ' בין בארץ בין בחו"ל. ומה (אם ה)חולין. בכי"ק מה אם..; בכי"מ ליתא. שאינן. בכי"ל מ' ובכי"ק שאין. קדשים שחייבין כו' אינו דין שחייבין. בד"ג שהן חייבין. שיהיו חייבין וכי"ם בכי"ק (ומ.. שיהוא חייבין). לאהרן (הכהן). בכי"ק ליתא בשעות.

יכין — תפארת ישראל — יכין

פרק י א) שמיתן לכהן מכל בהמה שנשחטה: ב) וקיי"ל דאין מהגין בח"ל [י"ד ס"א]: ג) בזמן שהמקדש קיים: ד) זרוע ולחיים וקיבה: ה) בחזה ושוק

תוספות רע"ק

פרק י א [אות ג:] במשנה ת"ל ואתן אותם לאהרן הכהן. והא דלא ילפי' בהיפוך דחולין חייב בחזה ושוק מה קדשים שאין מתנות נוהג בו כו' משום דא"א דבחזה ושוק כתיבה תנופה ובחולין א"א דאם לגפינהו מאבראי לפני ה' כתיב ולעייל בנואי הא מעייל חולין בעזרה. נמרא: [אות נא] תוי"ם סד"ח שהיה בדין. דפטורים ממעשר. חומ"ל נסי תיתי מכלאים ותריומה דתנן בפ' מעשר בהמה שאין נכנסים לדיר להתעשר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ב כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן. לאו בקדשי בדק הבית לחודי. אלא בהקדישן למזבח לדמיכן [וכדמוכח בהדיא בגמרא שאכתוב בסמוך] דאין חילוק בין ריסא לסיפא. אלא שזה קדש הקדשו למומו וזה מומו להקדשו ואע"פ שעובר כמקדיש בעל מום למזבח [כדפירש הר"ב בפ"ח דמנחות] מ"מ אמטעינן דיוט. תוספות פ"ב דבכורות [דף י"ד]: **ונפדו** חייבין בבכורה. כתב הר"ב אבל קודש פדיון לא דקדושת דמיס מדחה מן הבכורה. וכן לכון רש"י ובגמרא דבכורות גרסינן נמי ומן המתנות. [*וכתב עוד רש"י שם בבכורות קדושת דמיס פטורה מן הבכורה בקדושה הגוף דמפרש לקמן מקראי דפוטרת מבכורה וממתנות. ע"כ. והתוספות הקשו עליו דהתם פטרינן בפסולי המוקדשין אע"פ דנפדו לגבי ואיל. והכא דוקא בלא נפדו. אלא היינו טעמא דקדושת דמיס. משום דכתיב גבי בכור בישראל ובמתנות כתיב מאת העם]: יוצאין לחולין להגזז ולהעבד וכו' לאחר פדיונן. דאי קודש פדיונן כיון דקדושת דמיס למזבח ניהו. דמהלפא בקדושת הגוף למזבח גזרו בהו רבנן. ת"ל דקדשי בדק הבית נמי אסירי בגיזה ועבודה. גמ' דבכורות [*דף י"ד וכפ"ג דף כ"ה קאמר דמדרבנן הוא בקדשי בדק הבית]: להגזז. דאילו תמימים ונפדו כתיב תזבח ולא גיזה. כמ"ש הר"ב לקמן. *וא"ת אמאי איצטריך למיכתב ולא תגוז בכור (שורק) [נאמן] למיסר קדשים גופייהו בגיזה תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשים תזבח ולא גיזה ל"ק דאי לא דכתב לא תגוז לא הוה ידענא למאי אתי תזבח למעוטי. אבל השתא דאכתיב גיזה בקדשים אתי תזבח לומר אבל גיזה כדקיימא קיימא תוספות פ"ג דמעילה דף י"ג: וולדן וחלבן מותר. פירש הר"ב לאחר פדיונן דאי קודש פדיון פירש לקמן דולדן אסור. ופירש"י בבכורות אסור בהנאה בלא פדיה ומיקרב לא קרבי דמכח קדושה דהויה אתו דאמש לא הוקדשה למזבח: והשוחטן בחוץ פטור. אפילו הוי מומן קל כגון דוקין שבעין דלגבי קדשים מיחייב השוחטן בחוץ [כדלקמן] הכא פטור מכוס דלא חלה עליהן מתחלה קדושה כל כך. רש"י בבכורות: **ואין** עושין תמורה. כתב הר"ב. אפילו קודס פדיונן טוב מעיקרו עושה תמורה כו' טיין בפירוש הר"ב מכנה

לחק עולם. אין לו אלא מה שאמור בענין ז): **ב** כל הקדשים ז) שקדם מום קבוע להקדשן ח) ונפדו. חייבין בבכורה ט) ובמתנות י). ויוצאין לחולין להגזז ולהעבד י). וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן יא) והשוחטן בחוץ פטור יב). ואין בחזה ושוק כתיב. אותם מיעוט הוא. חזה ושוק אין. מידי אחרינא לא: **ב** כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן. הרי הן כמקדיש עליס ואכנים לדמיכן. ואין בהן קדושת הגוף: ונפדו חייבין בבכורה. אם ילדו לאחר שנפדו. אבל קודס פדיון לא. דקדושת דמיס מדחה מן הבכורה אלא חלה על קדושה: וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן. אבל מקדיש תמימים ועשבו בעלי מומין ונפדו ולדן אסור כדלקמן. וכן ריסא דקתני מותר. וכן סיפא דקתני אסור. מיירי כגון דאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו. וחלבן נמי דמקדיש תמימים ונפדו נפקא לן דאסור דכתיב בפסולי המוקדשין בנפדו תזבח ואכלת בשר תזבח ולא גיזה ואכלת. ולא לכלביך. בשר. ולא חלב: ואין עושין תמורה. אפילו

יכין — תפארת ישראל — בועז

פרק י (א) ודוקא במתנות דכתיב סתמא סד"א נמיקף הך ק"ו [ועי' תוס' ד"ה סדרוע]. אבל אי"ל דלהייבי קדשים בבכורה מכח האי ק"ו. ליתא, דהרי פרט הכתוב בבכורה מלאך, ולא בקדשים. ועוד תקדים כתיב ולא שכבר קדם [ועי' רש"י הכא ד"ה פטורין מן הבכורה]. אמנם בש"ס מקשינן ל"ל קרא למפטר קדשים ממתנות. הרי הק"ו איכא למפרך. דמה לחולין שכן נכנס לדיר להתעשר. והקשו רבעתו"ס דהומ"ל בלאים וטריפה יוכיח, שאין נכנסין לדיר להתעשר והיינו במתנות והקשה לי עליהן גיסי הרב המאה"ג מהו' אלחנן שליט"א דיילא דק"ק ב ר ל י ן. הרי טריפה בתמת פטור ממתנות [בלקמן קל"ו ב']. ונ"ל דה"ק רבעתו"ס טריפה יוכיח דאצטריך קרא למפטרה ממתנות. מדכתיב מאת זובחי הזבח [בספרי שהביא רב"י בי"ל סי' ס"א]. ואי נימא דחיוב מתנות בנכנסין לדיר להתעשר תני. ל"ל קרא למפטר טריפה ממתנות. הרי בל"ז פטורה מדאין נכנסת לדיר להתעשר. אולם תמוהין לפע"ד בזה דברי רש"י [לקמן קל"ו ב'] שכתב ומה"ט טריפה פטור ממתנות, מדכתיב תתן לו ולא לכלבו. ותמהני מ"ל לרש"י הך ילפותא, והרי בספרי יליף לה מקרא דזובחי זבח. ואי"ל משום דש"ס דילן מפיק להך קרא דמאת זובחי הזבח למלתא אחריתא, לעניין שיהא הדין עם הטבח [בלקמן קל"ב ב']. ליתא, דוכי לא מצינן למימר דש"ס דילן בספרי ס"ל. ותרתי יליף מנה, דממלת מאת זובחי דרשינן שיהא דינו עם הטבח, וממלת זבח ילפינן דאתה משמע שראוי לאכילה ולא טריפה שאינה נאכלת. ותו תמוה. דהאי קרא דתתן לו לא כתיב בכל גבי מתנות. רק גבי תרומה ומעשר הגר. וילפינן מנה לעניין תרומה מטמאה על הטהורה. לכתיב תתן לו ולא לאחרו [בפסחים דל"ג א']. וכמו כן ילפינן מנה לענין מעשר הגר. חתן. שיהא כדי נתינה [חולין קל"ה א']. ולא לנקן [חולין קל"ז א']. אבל הלוי נדרשו לעניין מתנות דלא כתיבי בהך קרא כלל. ואת"ל דילפינן מתנות מתרומות ומעשר הגר בהיקש מדסמוכין יחד. ק' הרי רש"י לשטתו' [סוכה דל"מ א'] לא ניתן לדרש היקש אל"ל קבלו הלממ"ס. ואיה המקום שנזכר שבלמד זה היקש. ותו דאפי' נימא הכי. ע"פ מי עדיף הלמוד מהמלמד. דהרי בתרומה נופיס דכתיב נביס בפירוש תתן לו. אפ"ה בשכל הטבל שמא. חייב להפרים ממנו תרומה. ויהי' לכהן להסיקה תחת תבשילו. ולא דרשינן בכה"ג תתן לו ולא לאחרו [בשבת דכ"ה א']. ואיך נימא במתנות דלא כתיב גבייהו בפירוש תתן לו. ואפ"ה נדרש. שבשכל הבהמה טריפה. תתן לו ולא לכלבו. ואפי' נימא כר"ן [חולין דש"ז ב'] שכתב דטריפה פטור ממתנות דכתיב ונתן לכהן. ק' דלפ"ז דזה יהיה שב קלא טפי. דבשאר גבי מתנות כתיב ונתן לכהן. ע"פ ק' דמ"ש גבי תרומה שמא. דלא"ג דכתיב גבי תרומה תתן לו. והרי לא חיא לאכילתו. אפ"ה חייב להפרישה. ולא דרשינן תתן לו ולא לאחרו. ומ"ש גבי מתנות דטריפה דדרשי' ונתן לכהן ולא לכלבו. ודוחק לחלק בין מלת לו למלת לכהן. מדכתיב אל מעמרת תרומותיו בב' תרומות הכ' מדבר. אלמא אפשר נמי בתרומה שמא. דלמא היינו בהופרשה ואח"כ נטמאה. דסד"א בלא יהיה בה, להכי אצטריך מלת לך. שלך יהא להסיקה תחת תבשילך [עי' תוס' שבת כ"ה א' ד"ה אחת]. אבל מ"ל שיהא חייב להפרים בשהבל שמא דמ"ש מבשמה טריפה דפטור ממתנות. ול"ע. ותו תמה גם בני הרב המאה"ג מוה' ברוך יצחק שליט"א הבאנדק"ק לאנדסברג. למה לא הביאו הרי"ף והרמב"ם (פ"ש מבכורים) הך דינא דטריפה פטור ממתנות. והוא תלמוד ערוך בלי שום פלוגתא [בלקמן דל"ו ב', ובדה דל"א א']. ולפע"ד יש קצת הכרעה לדין זה מתוספתא דמכילתא [פ"ט] דתנא דהטהר והמעקר פטור ממתנות. משמע אבל טריפה חייבת במתנות. ואעפ"כ תמיה גדולה היא. דהרי הש"ס לא הביא הך התוספתא. וכבר כתב [בל"ה דת"ב ב' ד"ה כשאינה. וכ"כ רבינו כ"מ פ"א מתמורה הי"ז] דכל תוספתא שלא הובא בש"ס אין לסמוך עלה. ולא עוד אלא שהש"ס בב' דוכתא הביא דלא כהתוספתא הנ"ל. ול"ע]:

ב כל הקדשים שקדם מום קבוע כו'. ק"ל ע"פ בכורות י"ד ע"א תמורה ח' ע"ב ל"ג פ"ב: חייבין בבכורה. מיי' פ"ה מהלכות בכורים ה"ח: ובמתנות. מיי' פ"ט מס' מתנות כהונה ה"ט: ויוצאין לחולין. מיי' פ"ח מה' מעילה ה"ט: וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן. יבוס בקלים פ"ד ה"ל ובי' ספרי ראה פסקא ע"ל מיי' פ"ח מה' תמורה מזבח ה"ח. והשוחטן בחוץ פטור. מיי' פ"ט מה' מעשה הקרבנות ה"ב: ואין עושין תמורה. מיי' פ"ח מה' תמורה ה"ב:

שנויי נוסחאות

(לחק עולם). בכי"ל לי ליתה. אין לו אלא. בד"מ ובכי"ק ובכי"ל לי' וב' אין לך.. בכי"ק אין לי . . ; בכי"מ אין לך בהם . . **ב** כל הקדשים. בכי"ק ובכי"ל לי' כל קדשים. בבכורה. בכי"ל לי' בבכורות. ויוצאין לחולין. בכי"ל לי' יוצאין.. להגזז ולהעבד. בכי"ק לגזז..; בכי"מ ובכי"ל לי' לגזז ולעבד. וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן. בכי"ק ולדן.. וכ"ה בכי"מ (ונס הסגון.. לאחר פדיונן מותר). ואין עושין תמורה. בכי"ק ואינם.

תוספות רע"ק

לחתעשר תוס' ומה דנקטו בלשונם וטריפה הוא אשגירות דלישנא דהא טריפה פטור ממתנות כדאיתא במסכתין דף קל ו ע"ב: **ב** [אות נב] חוי"ם ד"ה לחגזז. וא"ת אמאי איצטריך למכתב. קשה לי הא מקרא דתזבח ולא

אור גדול

פ"י ב בפשטה ויוצאין לחולין להגזז ולהעבד. וקודם פדיונן אסורין בגיזה ועבודה מדרבנן. עיין בחוי"ם. ועיין ברמב"ם (פ"ב ממעילה הט"ז) ובכ"מ שם בשם הר"י קורקוס שהקשה אמאי אינן אסורין אלא מדרבנן הא מן התורה יש בהן מעילה. ותירץ כגון שאין בהן שוה פרוטה. ובמל"מ שם דחה דהא אפ"ה אסור מן התורה כדין חצי שיעור. אמנם יעויין רשב"א נזיר (י"ב ב') ד"ה בפחות ובשבח מקובצת בסוגיין (י"ד א') ד"ה בה"ב בשם תוס' חיצוניות יעוש"ם:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אפילו קודם פדיונן טוב מעיקרא עושה תמורה ואפילו נעשה רע אחר שהקדישו. אבל רע מעיקרו אינו עושה תמורה: ואם מתו יפדו. ואף על פי שאינן ראויין אלא לכלבים ואינן קיימא לן דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. הני כעלים בעלמא ניכו. ולא נחית להו קדושת הגוף: חוץ מן הבכור והמעשר. דאף על גב דקדש מומן להקדש. אלא עליהן קדושה גמורה לכל דבריהם אלא שאין כהנים ליקרב. דבכור ברחם אלה רחמנא לא שבח תם ולא שבח בעל מום קדיש. תם קרב. ובעל מום נאכל לכהן במומו. ומעשר בהמה נמי כתיב ביה (ויקרא כ"ז) העשירי יהיה קודש לה' לא יבקר בין טוב לרע. טוב תם. רע בעל מום: או מום עובר קודם להקדישן. דמום עובר כמאן דליתיה דמי: פטורים מן הבכורה. דכתיב בפסולי המוקדשין שנפדו כלבי וכאיל מה לבי ואיל פטורים מן הבכורה. דהא כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך כתיב (דברים ט"ו) אף פסולי המוקדשין שנפדו אפילו ילדו לאחר שנפדו פטורים מן הבכורה: ומן המתנות. הזרוע והלחיים והקיבה: ולדן וחלבן אסור. בדאיעבר לפני פדיונו ואתיליד לאחר פדיונו מיירי כדפריטית לעיל דאי איעבר לאחר פדיונו ולד לבי ואיל הוא. ואי אתיליד לפני פדיונו. אפילו קדש מומן להקדשן נמי ולדן אסור: והשוחטן בחוץ חייב. ואע"ג דאינן ראוין לפתח אהל בעלי מומין ניהו ותנן הראוי לפתח אהל מועד דהא בעלי מומין ניהו ואינו ראוי לפנים אין חייבים עליו בחוץ. מוקמינן לה למתניתין בדוקין שבעין ור"ע היא דאמר אם עלו לא ירדו הלכך הואיל וכפנים לא ירדו חייבין עליהם בחוץ אם שחטן קודם פדיונן: ועושין תמורה. קודם פדיונן דכתיב (ויקרא כ"ז) טוב ברע. אי רע בטוב: ואם מתו. מעצמן יקברו דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים: ג' בכור שנתערב במאה. מתניתין איירי בבכור שבא ליד כהן ונפל בו מום ביד כהן ומכרו לישראל במומו. דאי בבכור ביד ישראל קודם שנתנו לכהן אמאי פוטרים את כולן ממתנות כהונה. לימא ליה כהן אי בכור הוא כולה: ידי הוא אי לא בכור הוא הב לי מתנתאי. אבל כשבכר בא ליד כהן ומכרו לישראל במומו ונתערב במאה פוטרים את כולן ממתנות כהונה דכל חד וחד יכול לדחות את עצמו ולומר לכהן שלי בכור הוא במכרו הכהן ופטור מן המתנות דמן הבכור אין נותנים מתנות שאין קדושה חלה על קדושה: אחד שוחט את כולן פוטרים לו אחד. שא"א שלא יהא הבכור אחד

ב' פ"ק דתמורה: ואם מתו יפדו. כתב הר"ב. ואע"פ שאין ראוין אלא לכלבים כו' ואשמועינן דמי דלא בעו העמדה והערכה רש"י ועיין בפירש מכנה ג' פרק בתרא דתמורה: חוץ מן הבכור. כתב הר"ב דבכור ברחם תלי רחמנא כו'. הס קריב בעל מום נאכל לכהן כדפירש הר"ב בסוף מסכת ח' בפ"ד דבכורות דילפינן מובכרם כו': ומן המתנות. בגמ' דבכורות [דף ט"ו] אוליא את הבכור שאין שוה בכל [כאיסה מהנה בנקבות כבזכרים] ולא אוליא את המתנות ששוות בכל ת"ל איל: וולדן וחלבן אסור. כתב הר"ב בדאיעבר לפני פדיונו כו'. ואי אתיליד לפני פדיונו אפילו קדש מומן להקדשן נמי ולדן אסור. רש"י. ואמתני דמיניה ובית ה"ל לפרש דאי אתיליד לפני פדיונו מקדש נמי קדיש. דהכי איתא בגמרא דבכורות [שם פ"ב]. ומפיק ליה מאם זכר דגבי שלמים לרבות ולד בעלי מומין: והשוחטן בחוץ חייב. כתב הר"ב והע"ג דאינן ראוין לפתח אהל מועד כו' והכן הראוי כו' וכך כתב רש"י. ובבכורות כתב ואמרינן ביומא הראוי כו'. בברייתא מתניא התם פ"ו דף ס"ג. והיינו דיסא דמתניתין פרק בתרא דזבחים. והתם מפורש דמהאי קרא לא ילפינן לדחוז ואדהו. אלא כדמפיק במתניתין דהתם בסיפא מלפני משכן ה'. וכ"ש דקשיא על' רש"י בבכורות בגמרא שכתב כדתנן בזבחים פרק [פרת] חטאת [מ"ג] בעלי מומין כו' שהקריבן בחוץ פטור ומפיק טעמא מהאי קרא ואל פתח אהל מועד כו'. וליתא דבהדיא נכנה בעלי מומין כו' בתר דמפקינן מלפני משכן ה' לדחוז ואדהו. וממלא עוד כיולא בזה לרש"י והר"ב לעיל רפ"ה: ג' בזמן שמלה שוחטים כולן פטורים. על כרחך כשכולן בעלי מומין איירי דאין שוחטין בזר אא"כ נפל בו מום [ועוד דבמכרו במומו מוקמינן לה כדפירש הר"ב] ומדנתערב ואין מכירין בו. א"כ נ"כ האחרים בעלי מומין הם. תוספות: השוחטו לכהן ולנכרי פטור מן המתנות. גמרא. ואיתני הכהן והנכרי פטורין אמר רבא זאת אומרת הדין עם הטבח. כלומר דיכול

יכין — תפארת ישראל — יכין

היה חייב עליהן כששחטן בחוץ. אפ"ה הכא שהקדישה במום כזה. פטור: יג) דא"ל העמדה והערכה: יד) ואף בקדש מומן להקדישן. עכ"פ בכור קדושתו בפטר רחם תליא אפילו מולד במומו. ומעשר כתיב לא יבקר בין טוב לרע: טו) והרי מום עובר כליתה דמי: טו) מלת לאחר פדיונן אכולה דתנא עד הכא קאי. ודוקא שנתעבר הקרבן קודם פדיון קדש קולד: יז) דוקא בהומם בחוק שבעין. מדבכה"ג בפנים אם עלו לא ירדו. אבל בשאר מומין דלא חזו כלל בפנים. פטור כששחטן בחוץ: יח) קודם פדיון: יט) מעצמן: כ) דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים. ותו דהרי לריכים העמדה והערכה: כא) שהוא בעל מום: כב) שנתערב בג' בהמות של חולין. ומשכחת לה שלא מיכר הבעל מום. כגון שהיה לכולן מום שוה [תום']. אי שלא נודע שנתערב עד אחר שנשחטו והופשטו: כג) ר"ל בזמן שג' בהמות שייכים לג' גנבים. אפילו שחטום כולן ביחד. וה"ה בשייכים כולן לאדם אחד. ולא שחטן כאחת. דאז בכל אחיטה ואחיטה מלי לדחויי לכהן לומר זהו הבכור. רק תנא מלתא דפסיקא נקט: כד) דבכל חד מלי למדחיה ולומר זהו הבכור שפטור מהמתנות. ומיירי בבכור שקבלו הכהן והומם והא"כ מכרו לישראל ומתערב. דאי בבכור שנתערב בעודו ביד ישראל. אמאי פטור ממתנות. לימא כהן ממ"נ תתן לי המתנות. דאי בכור הוא. הרי כולו שלי הוא. ואי חולין הוא. הן לי המתנות: כה) שכל הג' שייכים לאחד ושחטן זא"ז מדאתהו מכל חד וחד ואומר זהו הבכור. דהממע"ה: כו) ואפילו הוא היותר שמן

אור גדול

בתוי"ט ד"ה ולדן וחלבן אסור כו' וחמהני כו'. לק"מ דהא איכא מ"ד התם דקדשי לדעיה ולפדות ובקדם מומן נמי בעי פדיה רק דל"ב רעיה: במשנה השוחטן לכהן ולנכרי כו'. עיין בתוי"ט מה שהביא מהרשב"א. ועי'

בפר"ח (יו"ד סי' ס"א ס"ק ב"ה) שהוכיח מהרשב"א דמזיק מתנות כהונה פטור בין בעלים ובין אחרים. וביים דלפ"ד מובת הנאה ממון אם הזיקן אחרים מחויב המזיק לשלם להבעלים מאי דשויא ההיא טוה"נ והבעלים יתנו הדמים

שנויי נוסחאות

מן הבכור ו(מן המעשר. בכי"ר ג' ליתא; בכי"ר מ' מבכור ומעשר. כל שקדם הקדשן. בד"נ ובכי"ק ובל..; בכי"ר ג' אבל כל..; בכי"ר מ' אבל קדם הקדשן. עובר להקדשן. במסב"ב עובר קודם.. ולאחר מבאן. בד"נ ובכי"ק לאחר.. קבוע ונפדו. בד"נ ובכי"ק.. להקדשן ונפדו. ואינן יוצאין. בכי"ר מ' ואין.. להגזז. בד"נ ליגזז. וולדן. בכי"ק ולדן. ואם מתו. בכי"ק אם.. ג' פוטרין לו אחד. בכי"ל מ' פוטר אחד; בכי"מ אין פוטרין לו אלא אחד וכן הגיה הנ"ח ועי' רש"י.

תוספות חדשים

פרק י ג הר"ב ד"ח בכור כו' מתני' איירי כו' עכ"ל. הכי אוקי לה ר' הושעיא בגמ' מכוס דנשי למוקמי מתני' בכ"ש ה"נ דסתם מתני' הר"מ אבל לדין דקיל כר"י ריש פ"ב דבכורות דשבו שאינו זוכה כזוכה אף בלא בא ליד כהן בתחלה אלא שנתערב הבכור באחרים ולקח הכהן אחד מהם האחרים פטורים מן המתנות כ"כ הט"ז והפר"ח נס' ס"א ע"ש:

תוספות רע"ק

ולא נייחה הוי לאו הבא מכלל עשה דלא לקי. אלא טעמא דלקי על גיזת פסולי המוקדשים שנפדו דאהדריה לאיסורא קמא דלענין גיזה קיימי בלאו דלא תגזו וכמ"ש חוס' בכמה דוכתי וא"כ צריך קרא דלא תגזו למלקי עלה וצע"ג אח"ז מצאתי בעזה"י שעמד בזה המ"ל: ג [אות נג] הרע"ב ד"ה בכור. ונפל בו מום ביד כהן. וקשה לי אמאי לא מוקי בפשיטות יותר שירש הבכור מאבי אמו כהן קושית רבינו על ומכרו לישראל. דבמום צריך בודאי לאוקמי כמ"ש תי' בשם תוס'):

ואם מתו יפדו. מיי' פ"ז מה' איסורי מזבח הי"ח: חוץ מן הבכור. מיי' פ"ח מה' מעילה ה"ע: ואם מתו יקברו. מיי' יומלפי מעשר שני פ"ב ה"ו: ג' בכור שנתערב במאה. קצ"ע פ"ח מיי' פ"ט מה' בכורים ה"ל ממ"ג מעין קמ"ב מוס"ש י"ל סימן ס"ח סעי' ל': השוחטם לכהן ולנכרי. לעיל קי"ח מ"ל מיי' שם הלי' ו' מוע"ש שם פפיף כ"ה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דיכול הכהן לתבוע מתנותיו מהטבח. וילפינן בגמ'. מדכתיב מאת זובחי הזבח. דאפילו טבח כהן במקום פירס כשחטו בהמת ישראל. ודייק מדכתיב מאת יחידא דהמ"ל מאת העם זובחי הזבח. וכתב ב"י סי' ס"א בשם הרשב"א דהא דהדין עם הטבח שאינו יכול לדרוש לכהן לומר לו בעל דברים דידי את אכל לא שאם נתן לבעלים או לאחר שיהא חייב דק"ל מזיק מתנות כהונה פטור. כמ"ש הר"ב בס"פ דלקמן: פטור מן המתנות. דכתיב מאת העם ולא מאת הבהמים. גמרא. וכ"ש דאין נכרי בכלל העם. ומה שכתב הר"ב ואפילו כהן כו' אם הוא טבח כו' דמדרבנן גזרו כשהוא טבח ליתן מתנות כהונה אפילו הבהמה שלו שלא ירגילו טובחי ישראל לשתף כהנים עמהם ליפטר מן המתנות. ועד ג' שבתות דאיכא למימר לדידיה שחיט לא גזרו רבנן ואוקמוהו על דין הורה. ומכאן ואילך גזרו. וכי קבע אמסחתא. מיד מוכח דלאו דידיה שחיט ולכך גזרו לאלתר. תוספות. ומ"ש הר"ב שתים וג' שבתות: גמ'. ויראה דר"ל הכל לפי תוכן הענין. לפעמים שתים ולפעמים שלש. לפי רואות הדיין. דאיכא פרסומא דלאו דידיה שחיט ["אבל מלאחי בתוספות פרק במה אשה סוף דף ס' בשם ר"י דנקט שתים לרבי דאיתא ליה בהבא על יבמתו [דף ס"ד]. דבתרי זמני הוי חזקה. ואלא לרשב"ג]: ואם אמר הון. פירש הר"ב אם אמר כהן לישראל אני מוכר לך פרה זו הון כו' פטור אלוקה שהרי של כהן הן ודאותה בישראל הוא מחייב אלוקה דכיון שהוא שחטה עליה רמיא למיתביהו. רש"י דף קל"ד: ד ספק פטור. גמרא. ורמינהו דתנן [כפ"ד דפאה] ספק לקט לקט. הכא פרה בחזקת פטורא קיימא. קמה בחזקת חובא קיימא. והרי טיסה [במשנה ו' פרק ג' דחלה] נעשית עד שלא נתגייר כו' ספק חייב. ספק איסורא לחומרא. פירש"י אלה ספק איסורא. שם שם עון מיתה. הלכך לא סמכינן אחזקה. אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דין ממון והמע"ה: מן הפרק של ארכובה עד כף של יד. פירש הר"ב והן ב' עצמות העליונות המלמעלה. דהיינו מן [הפרק] של ארכובה הנמכרת עם הראש עד מקום שכנגדו בגמל ניכר והעצם העליון המחובר לגוף. *)כוונתו לומר שהעצם העליון המחובר לגוף הוא בכלל הזרוע

אחד מהן ויכול לומר זה הוא: צריך שירשום. שיעשה בו סימן שיבינו הכל שיש לכהן אז לנכרי שותפות בה: ואם אמר לו. אם אמר כהן לישראל. פרה זו אני מוכר לך חוץ מן המתנות שבה: פטור. ישראל מן המתנות: אמר לו. ישראל לחבירו טבח מכור לי בני מעיה של פרה זו: והיו בהן מתנות. הקיבה שהיא אחת מן המתנות: נותנן. לוקח זה לכהן: ואין המוכר מנכה לו מן הדמים. שהרי היה יודע הלוקח במתנות שם. וזה לא מכר לו את הקיבה: לקח הימנו במשקל. כך וכך הליטרא ומקל לו הקיבה. נותנה לו לוקח לכהן שהרי הגזילה אצלו וצריך להשיב. והטבח יכנה לו מן הדמים שהרי מכר דבר שאינו שלו. ואם נתן מתנות מן הבהמה. לא נאסר הבשר באכילה אבל מגדין אותו. ואפילו כהן שפטור

לכהן ולנכרי (כז) פטור מן המתנות (כח). והמשתתף עמהן צריך שירשום (כט). ואם אמר חוץ מן המתנות (ל) פטור מן המתנות (לא). אמר (לב) מכור לי בני מעיה של פרה. והיו בהן מתנות. נותנן לכהן (לג). ואינו מנכה לו מן הדמים (לד). לקח הימנו במשקל (לה). נותנן לכהן (לו). ומנכה לו מן הדמים (לז): ד גר שנתגייר והיתה לו פרה. נשחטה עד שלא נתגייר פטור. משנתגייר חייב. ספק. פטור. שהמוציא מחבירו עליו הראיה (לח). איזהו הזרוע. מן הפרק של

מן המתנות אם הוא טבח שבחתו ומוכר בשוק ממתינין לו ב' וג' שבתות. מכאן ואילך מוציאין ממנו מתנות ונותנין אותן לכהנים אחרים. ואם קבע בית מטבחים אין ממתינים לו. אלא מוציאין ממנו מיד. ואם לא רצה ליתן מגדין אותו: ד מן הפרק של ארכובה

בתוספות פרק במה אשה סוף דף ס' בשם ר"י דנקט שתים לרבי דאיתא ליה בהבא על יבמתו [דף ס"ד]. דבתרי זמני הוי חזקה. ואלא לרשב"ג]: ואם אמר הון. פירש הר"ב אם אמר כהן לישראל אני מוכר לך פרה זו הון כו' פטור אלוקה שהרי של כהן הן ודאותה בישראל הוא מחייב אלוקה דכיון שהוא שחטה עליה רמיא למיתביהו. רש"י דף קל"ד: ד ספק פטור. גמרא. ורמינהו דתנן [כפ"ד דפאה] ספק לקט לקט. הכא פרה בחזקת פטורא קיימא. קמה בחזקת חובא קיימא. והרי טיסה [במשנה ו' פרק ג' דחלה] נעשית עד שלא נתגייר כו' ספק חייב. ספק איסורא לחומרא. ופסק ממונא לקולא. פירש"י אלה ספק איסורא. שם שם עון מיתה. הלכך לא סמכינן אחזקה. אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דין ממון והמע"ה: מן הפרק של ארכובה עד כף של יד. פירש הר"ב והן ב' עצמות העליונות המלמעלה. דהיינו מן [הפרק] של ארכובה הנמכרת עם הראש עד מקום שכנגדו בגמל ניכר והעצם העליון המחובר לגוף. *)כוונתו לומר שהעצם העליון המחובר לגוף הוא בכלל הזרוע

יכין — תפארת ישראל — בועז

(ב) כך מסקנת הש"ס בסוגיין [דקל"ד [ח']. ולפ"ז הא דתנא בחלה דחייב. ר"ל דחייב להפריש ואסורה לאכול. אבל לענין נתינתה לכהן. הו"ל ספק ממונא דלקולא. וכך כ' הירושלמי בפ"ג דחלה מ"ו הכ"ל. וכך כ' רמב"ם [פ"ח דבכורים ה"ט] שימכרנה לכהן. אולם מסתימת הפוסקים [הרמב"ם שם. וי"ד סי' ש"ג] משמע. דחייב לתנה לכהן. ולבאורה ל"ל דה"ט לפי מש"כ תוס' [ב"מ ד"ו ב' ד"ה והא] בספק בכור דכיון דאסור בגיזה ועבודה. עומד אפי בחזקת כהן. ולכאי כי תקפה אין מוציאין אתו ממנו. א"כ י"ל הכא דווקא בבכור דעכ"פ יש ספק שמא יומת ויהי' מותר לישראל. להכי צריך הכהן עכ"פ לתפסו. מכא"כ בחלה דאסורא דרבנן עלה לא פקע נשלם. מה אמרת דאפשר למתפל עלה. הרי הדרא לא לשבלה. להכי קיימי אפי בחזקת כהן. אצריך לתנה לו אף דלא תפסה. אבל ק"ל מ"ש מתרומה של המסופק אם הוא כהן. דמפרים התרומה והיא אינו [כסוף פי"א דיבמות]. הי"ל הו"ל להפרים החלה ולמכרה לכהן. ונ"ל ע"פ מ"ש במשבעות [י"ד פ"א סק"ג]. דאף דבכל דוכתא חזקה דמעיקרא עדיף מחזקה דהשתא. עכ"פ היכא דליכא למיזל בתר חזקה דמעיקרא. אליכן בתר חזקה דהשתא: א"כ אף לפי מ"ש נעיל דמשום האיסורא דרבנן אחלה, מוקמינן לה בחזקת כהן אפי מבחזקת בעליה. היינו דוקא בגר. שהבעלים השתא גר הוא, להכי אף דחזקתי' דמעיקרא לפטור היתה, עכ"פ בהעיסה נופה שעליה רגע האיסור. בה ליכא חזקה דמעיקרא לפטור. דלימא לגוסה כשבגר היה גר. ומלאיכא נמי חזקת גברא השתא לחיוב. דומה להיוב ודלאי ופטור ספק דאין ספק מוציא מידי ודאי [כה"מ ע"ה ס"פ]. אבל בסוף פי"א דיבמות. אין הספק בהתרומה רק בהמותן. ולגביה אין חזקת חיוב מעולם. בין השתא בין מעיקרא. להכי שפיר אמרינן הממע"ה:

(ג) מלי לדחותו לומר אולי זהו הבכור: כו) בהמת כהן או בהמת נכרי. דאילו בהמת ישראל שנחטן לגורך נכרי. וודאי חייב במתנות דלא גרע משחטה לאכילת כלבים דחייב במתנות [כי"ד סי' ס"א ס"ו]. [ונ"ל דכזה מיושב התוספתא (פ"ע דחולין) דקתני דהשוחט לכהן ולנכרי חייב במתנות. אע"כ דתוספתא מיירי בשחטו בהמת ישראל לגורך כהן ונכרי]: כח) קמ"ל אף דין הכהן להבוע המתנות מהטבח. אפ"ה כשחטו בהמת נכרי וכהן פטור הטבח: כט) ר"ל יעשה סימן. לפרסם שלהכי אינו נותן המתנות מדיש לאלה חלק בה. כדי שלא יתבדוהו: ל) במכר כהן לישראל בהמה בתנאי חוץ מהמתנות: לא) ולא אמרינן דהמתנות שלקח הכהן והנכרי ממנה שלו הן. דהרי לא מכרן לו. ועכ"פ להחייב הלוקח ליתן לכהן מהבהמה דמי המתנות. קמ"ל. מיהו אם המוכר ישראל הוא. מתחייב הלוקח. ועל השוחט רמיא למתביהו [כרש"י קל"ד ח' ד"ה חוץ]. ואפילו אין לשוחט חלק בהבהמה. רק טובת הנאה לבעלים. שיתנם השוחט למי שילוו הבעלים [ס"ח]: לב) ישראל לחבירו טבח: לג) הלוקח חייב ליתנן: לד) אין הלוקח מנכה להמוכר מהדמים מדידע לוקח כשקנה אותן שהמתנות בגוייהן. ומיירי שאין ידוע כמה הן דמי מעים דאל"כ נחזי לי דמי כולן או מקצתן נתן [כב"ב ג"ב ח']: לה) כל ליטרא מהמעים בכך וכך: לו) הלוקח נותנם לכהן. שהגזילה אצלו: לז) שהרי מכר לו דבר שאינו שלו. וכל שבח שאינו מתן המתנות. שאר הבשר מותר. אבל מגדין אותו: לח) ולא דמי לספק לקט שחייב להנו [כספ"ח דפיאה]. ההם קמת ישראל בחזקת חיוב קיימי. מש"כ הכא פרה של נכרי בחזקת פטור היתה. ואע"ג דבחלה בספק נהנלגה קודם שנתגייר מ"ח. חייב [בחלה פ"ג מ"ו]. התם חלה אסור לזר. מש"כ מתנות מותרים לזר. והו"ל רק ספק ממונא דהממע"ה (ב):

עד

ציונים

אמר מכור לי בני מעיה של פרה. נמי קל"ח ע"ח נקמן קל"ח ע"ח ס"ק קפ"ז ע"ח ירושלמי נ"ב ס"ה הכ"ג מ"ז שם הפ"ו מוש"ב שם פ"ז ג': ומנכה לו מן הדמים. מי' ירושלמי שם: ד גר שנתגייר והיתה לו פרה. קל"ל ע"ח ירושלמי חלה פ"ג ס"ד ספרי שופטים עבקא קפ"ה מ"ז ע"ם מה' נכרים הי"ג סמ"ג עשין קמ"ג כו"ש י"ל סי' ע"ח ס"ב: איזהו הזרוע. קל"ל ע"ג מ"ז ע"ם מה' נכרים הי"ח ופ"ם מה' מעשה הקרבנות כ"ד סמ"ג עשין קמ"ג כו"ש י"ל סי' כ"ח ס"ב:

שנויי נוסחאות

ואם אמר חוץ. בד"ג ובכי"ק. לו חוץ. אבר מכור.. בד"ג ובכי"ק אמר לו.. של פרה. בד"ג ובכי"מ ובכי"ר ל' של פרה זו. והיו בהן מתנות. בכי"ר ל' היו בה.. לקח הימנו. בד"ג ובכי"ק ובמכ"ב לקחן. ד נשחטה עד שלא. בד"ג ובכי"ק נשחטת.. ובי"ר בכי"מ (ומס.. אם עד..). משנתגייר. בד"ג משנגייר, בכי"ר ב' ומשנתגייר; בכי"מ ואם.. כפק. בד"ג ובכי"ק ובכי"ר אם ספק. שהמוציא. בכי"ר מ' המוציא. איזהו. בכי"ר ג' ואיזהו. מן הפרק. בכי"ק ספרק.

ראשון לציון

פרק י ג תוי"ט סד"ח פטור מן המתנות כו' אבל מלאחי בתוס'

אור גדול

הדמים לכהן עיי"ש. ותמוה דלמאי יתנו לכהן הא זהו שלהן דהאסדן הוא. ועיקר דין זה מבאר מנדרים (פ"ה א') וקידושין (נ"ח ב') בהגונב טבלו של חבירו דהרשב"ן ורשב"א בקידושין והר"ן בנדרים סי' ראינו משלם לו רק דמי טוה"נ וא"כ הן שלו ואי"צ ליתן לכהן. אבל הרשב"א ותוס' רי"ד בקידושין והרא"ם בשם ק נדרים פירשו דצריך ליתן לו כל הדמי סבל ולפי"ז נראה דצריך ליתן לכהן. ונראה דבזה פליגי נמי חב' תירוצים בתוס' ב"מ (דף ו') ד"ח והא יפו"ש. והפר"ח דארבבה אחרי רבשי דאי"צ לשלם רק מאי דשויא הטוה"נ וזה צריך ליתן לכהן חטוה:

*)ביאו"ש ד"ס"ליון" כוונתו כו' יש עצם אמצעי, אלא הא דקאמר ועצם העליון מוסב על אלא עד דסימנא יהיה קאמר עד מקום שכנגדו כו' שהוא עד עצם העליון" וזה העצם העליון כו'.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ארכובה. הגמכרת עם הרלש: עד כף של יד. עלם רחב של כתף שקורין מ)אספלדו"ן והן ב' עלמות הטעם האמצעי דהייגו מן [הפרק] של ארכובה הגמכרת עם הרלש עד מקום [שבנגדו] בגמל ניכר. והעלם העליון המחובר לגוף. והזרוע הימיני בלבד הוא שנותנים לכהן דכתיב (דברים י"ח) ונתן לכהן הזרוע. המיומן שבזרוע: והוא של נזיר. כלומר וכן זרוע בשלה האמור בנזיר כך ניטלת: וכנגדו ברגל שוק. האמור בשלמים נמי הוי שני עלמות מן הפרק של ארכובה עד בוקע דאמצע דהייגו כל הירך: כובך של רגל. הייגו פרק שבין הקולית. ועלם האמצעי. ואין הלכה כר' יהודה: הפרק של לחי. אלו הלדעים וחותך כלפי מטה: עד פיקה של גרגרת. עד שיפוי כובע שהיא פקעיתה ופתחה של קנה דהייגו לחיים התחתונות עם הלשון. פ"א פיקה של גרגרת עובעת הגדולה של קנה שעשויה ענולה כפיקה. ופיקה היא ענולה. כבדור ובתוכה נקב שתוחבות הגשים ג)[בפלך]להכבידו כשמוות בו: ד) שולטערבלאטע. ג) גר"ב ד"י הפלך.

והוא אחד מב' העלמות [ועד דתכן הייגו ועד בכלל] שהרי כתב במשנה ו' פ"ד ברגליים האחרונים שבין הארכובה והעלם התחוב בגוף יש עלם אמצעי. וזה העלם העליון הוא כף של יד שקורין אספלדון. והוא במקום קולית שברגל. ומ"ש הר"ב והזרוע הימיני כו'. דכתיב ונתן לכהן הזרוע המיומן כו'. אפילו לרבנן דדרשי בפרק גיד הנשה הירך דפשיט בכוליה ירך [כמ"ש שם מ"ג] הכא מודו דלא בייך למדרש הכי. תוספות. וגמרא והלחיים למאי אתא להביא למר שברלש כבשים ושער שבזקן תיבים והקיבה למאי אתא להביא חלב שע"ג [הקיבה]. וחלב שבתוך הקיבה. דא"ר יהושע כהנים נהגו בו עין יפה ונתנוהו לבעלים טעמא דנהגו הא לא נהגו דידיה הוא: [*עד סובך של רגל. כתב הר"ב הייגו פרק שבין הקולית ועלם האמצעי. פירש"י. וא"כ לר"י אין במתנת הזרוע רק עלם האמצעי לבדו ובהאי פליג אתק ולכך אני תמה על רש"י שמפרש בפרשת לו גבי שלמים כרבי יהודה. ואמאי שבקיה להגא קמא והרא"ש לא העיר בזה ושוב הראו לי שכך הייגו סמ"ג בעשין סימן קפ"ג: פיקה. כתב הר"ב בפירוש האחר בהיא ענולה כו'. ועיין במשנה ו' פי"א דכלים]:

עד כף. בכי"ל ועד..; בכי"מ .. גב. והוא של נזיר וכנגדו. בד"ל הוא.. וכשנגדו. שוק. בכי"ל לי הוא השוק. (רי"א שוק), בד"ל ליהא. מן הפרק של ארכובה. בכי"ק מפרק . . ; בכי"ל מ".. רכובה. עד סובך. בכי"ל ועד.. לחי (מן הפרק של לחי). בכי"ק הלחי מפרק.. וכ"ה הלחי ..בס בד"ק; בכי"ל בי ליהא. עד פיקה. בכי"ל בי ועד פיקא; בכי"מ .. פרקה.

ראשון לציון

בתוס' פרק במה לבשר סוף דף ס' ד"ה הכתף כו'. וע"ע תוס' מה ליז ע"ב ד"ה מרבעים. ועי' יסל"מ: ד תוי"ם ד"ה עד סובך כו' וכמ"ש לא העיר בזה כו' [ולפסר לומר דבש"י ס"ל כדעת רב אמת נתון דהלכתא כר' יהודה נגד הת"ק דקי"ל ר"מ וכ"י הלכה כר"י]. עיין יסל"מ:

יכין תפארת ישראל יכין

לט) עד ועד בכלל. דכל רגל יש בו ג' עלמות התחתון שבו הפרסות עד הברכיים נקראת ארכובה. למעלה ממנו שוק. למעלה ממנו קולית המחובר לעלם בגוף. ומלה עתן להכהן השוק והקולית של רגל ימין שלפניה: מ) ר"ל וכך עתן ג"כ הזיר הזרוע בשלה משלמיו לכהן: מא) דבכל השלמים ולפילו בשלמי נזיר הכ"ל. צריך ליתן להכהן השוק ככתוב. וקלמר הכא דהייגו השוק והקולית הימיני של רגלים האחרונים [ושניהן יחד נקראים ג"כ ירך]: מב) ר"ל עד התחלת הקולית. דס"ל דא"ל ליתן בשוק של שלמים רק עלם האמצעי הנקרא שוק [ומ"ש ברתוי"ע. דבזרוע פליג ר"י ע"ש וכן מוכח מדברי עלמו]: מג) שלריך ליתן ג"כ מכל בהמת חולין שישחט. כל לחי התחתון ועד היכן: מד) ר"ל עד טבעת הגדולה העליונה שבקנה. שהוא ענול כפיקה. ונקרא פיקה. מדהוא ככדור ענול נקוב באמצע. שתוחבים בו האורגים הפלך כשרוצים לטווות. והוא נקרא פיקה:

פרק יא **א ראשית** הגז. כל הגוזז לאמו ולפילו גוזז מאה פעמים עתן מן הגיזה מתנה לכהן: נוהג בארץ ובח"ל. והאידנא *נהוג עלמא כר' אלעזר דאמר ראשית הגז הייגו עשרה אלא בארץ. דילף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה הייגה עשרה אלא בארץ אף ראשית הגז הייגו עשרה אלא בארץ. [וכתבתי] הורו *)דבמתנות נמי דהין עשרה אלא בארץ דראשית הגז והמתנות

*) נ"ל במתנות.

פרק יא **א** [*נוהג בארץ ובח"ל. כתב הר"ב. וכתבתי הורו דבמתנות נמי וכו'. שכן רבי אלעזר פוטר נמי בהו מה"ע דילף נתינה כו'. וכן פסק רש"י דף קל"ו ע"ב ולפי זה הא לפירש הר"ב בר"פ דלעיל דמכוס אבל לא במוקדשים נקט לבולהו וכן פירש"י שם. ה"ה דהמ"ל דבח"ל נקט לאפוקי דרבי אלעזר. ועל כל פנים בח"ל לא היה צריך לומר דנקט אלא הואיל משום בפני הבית צריך עכ"פ לומר דאגב נקט. קאמרי נמי הכי בח"ל. ומ"ש הר"ב ולא הודו כו'. משום דאשכחן אמוראי טובא דנהגו: אבל לא במוקדשין. כתב הר"ב. אפילו קדשי בדק הבית משום דכתיב. גז לאחך. בגמרא פרכינן עלה מהא דאמרינן דקדשים אפילו בל בדק הבית אסורים בגיזה. *כמ"ש בפ' דלעיל מתנה כ'. ומסיק במקדיש חוץ מגיזה וכחשה דגיזה [ופי' כחשה דגיזה שהגזיזה

כיעלת

פרק יא **א ראשית** הגז **נוהג** בארץ ובח"ל. כל הגוזז לאמו ולפילו גוזז מאה פעמים עתן מן הגיזה מתנה לכהן: נוהג בארץ ובח"ל. והאידנא *נהוג עלמא כר' אלעזר דאמר ראשית הגז הייגו עשרה אלא בארץ. דילף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה הייגה עשרה אלא בארץ אף ראשית הגז הייגו עשרה אלא בארץ. [וכתבתי] הורו *)דבמתנות נמי דהין עשרה אלא בארץ דראשית הגז והמתנות

*) נ"ל במתנות.

פרק יא **א ראשית** הגז א) נוהג בארץ ובחוצה לארץ ב) בפני הבית ושלא בפני הבית. בחולין אבל לומר דאגב נקט. קאמרי נמי הכי בח"ל. ומ"ש הר"ב ולא הודו כו'. משום דאשכחן אמוראי טובא דנהגו: אבל לא במוקדשין. כתב הר"ב. אפילו קדשי בדק הבית משום דכתיב. גז לאחך. בגמרא פרכינן עלה מהא דאמרינן דקדשים אפילו בל בדק הבית אסורים בגיזה. *כמ"ש בפ' דלעיל מתנה כ'. ומסיק במקדיש חוץ מגיזה וכחשה דגיזה [ופי' כחשה דגיזה שהגזיזה

כיעלת

פי"א **א** ראשית הגז נוהג בארץ כו'. בפני הבית כו'. קל"ה ע"ל מ"ל מ"ל נכיים ה"ל בפ"ג עשין קפ"ג פוס"ם ה"ל סימ' ש"ג: בחולין אבל לא במוקדשין. מ"ל שם ס"ל:

שנויי נוסחאות

פרק יא **א** באר ובחו"ל. בכי"ל מ' בין בארץ בין בחו"ל.

תוספות רע"ק

פרק יא **א** [אות נד] הרע"ב ד"ה נוהג בארץ ובחו"ל. נוהג עלמא כר"א. מסתפקנא אם נם בא"י בלוקה (נז) צאן סנכרי דפטור כיון דנהיגים כרבי אלעאי ולדידיה בכה"ג נם בא"י פטור דילפינן נתינה נתינה מתרומה דגדל בפטור פטור כדאיתא בטוגיא דף קל"ו ע"א (מלת גז מיותר לכן שמתי בין ב' חצאי לבנה): [אות נה] תוי"ט ד"ה אבל לא במוקדשים. כמ"ש בפ' דלעיל מ"ב. אי משום הא לא איריא דהא

יכין תפארת ישראל יכין

פרק יא א) כל הגוזז לאמו אפי' ק' פעמים: עתן מכל גיזה מתנה לכהן כפי המיעור דנקמן: ב) ונהגו להקל בה בח"ל [י"ד שלינ]

אור גדול

פרק יא א במשנה אבל לא במוקדשין. עיין בתוי"ט דבנמ' מסיק במקדיש חוץ מגיזה וכחישה. והרמב"ם פ"י מביכורים ה"ב כתב או הקדיש בהמה חוץ מגזותה. ועי' בכ"מ שהקשה למה השמיט הרמב"ם כחישה דקאמר בגמ'. ונראה בזה דס"ל להרמב"ם באומר סתם חוץ מגיזתה ולא הזכיר כחישה עכ"ז כיון דאי אפשר לו לגזוז אם לא שישייר ג"כ כחישה אמרינן מסתמא דשייר נמי כחישה דומיא לסאי דאמרינן כ"ב (קס"ח א') דפירות לאחר אינו יכול ליתן אם לא שיתן נוף לפירי ואפ"ה בשייר לנפשיה פירי מיבעי ליה התם אי יכול לשייר ופשיט לי' מסברא דהוי שיור משום דבעין יפה משייר ואף שלא הזכיר נוף לפירי עכ"ז אמרינן דבוודאי שייר נוף לפירי. וא"כ ה"נ דכוותה דכיון דאי אפשר לשייר גיזה אם לא שישייר נמי כחישה אמרינן דבוודאי שייר לעצמו בעין יפה ושייר נמי כחישה. והא דקאמר בגמ' דשייר נמי כחישת ע"כ

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הטימלת מכחשת הבשר. ואי לאו דאמר חוץ היה אסור לגוזזה שלא להכחישה. והני חוץ משום קדשי ב"ה נקטי' דאי דקדשי מזבח אפילו כי אמר חוץ לא מהני דאפילו לא קדם אלא אבר ממנה פסלה בכולה. כדאמר ר' יוסי בפ"ק דתמורה משנה ג'. ומסקינן התם דף י"ח. דאף לת"ק דיולא הכי באבר שהנמנה תלויה בו): חומר בזרוע ובלחיים ובקיבה. מראשית הגז ד). שהזרוע והלחיים והקיבה נוהגים בבקר ובצאן ה). במרובה ובמועט ו). וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות ז). ואינו נוהג אלא במרובה: ב וכמה הוא מרובה. בית שמאי אומרים שתי רחלות. שנאמר (ישעיה ז) יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן ח). וב"ה אומרים חמש שנא' (שמואל א' כ"ה) חמש צאן עשויותם.

לא במוקדשין ג). חומר בזרוע ובלחיים ובקיבה. מראשית הגז ד). שהזרוע והלחיים והקיבה נוהגים בבקר ובצאן ה). במרובה ובמועט ו). וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות ז). ואינו נוהג אלא במרובה: ב וכמה הוא מרובה. בית שמאי אומרים שתי רחלות. שנאמר (ישעיה ז) יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן ח). וב"ה אומרים חמש שנא' (שמואל א' כ"ה) חמש צאן עשויותם.

והמתנות שוין הן ולא הודו להן שאר חכמי הדור: במוקדשים. אפילו קדשי בדק הבית. משום דכתיב גז לאחך. ולא של הקדש: נוהגים בבקר ובצאן. דכתיב (דברים י"ח) אם שור אם שה: ובמועט. אפילו לא שחט אלא אחת: אלא ברחלות. כתיב הכא (שם) גז לאחך. וכתיב התם (איוב ל"א) ומגז כבשי יתחמם. מה להלן כבשים. אף כאן כבשים: ב ושתי צאן. אלמא תרתי מקרו לאן: שנאמר חמש צאן עשויות. ממעטות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מלוה חדשה אלא היתה מלוה עליו בפחות מכן. והיינו ע"כ ראשית הגז. דכתיב ביה לאן דמשמע מרובה. דאילו בכורה. כתיב בכור שור. דמשמע אפילו חד. וכן מתנות אם שור

תוספות [קל"ז ע"א ד"ה מגה"מ]. ומ"ש הר"ב כתיב הכא גז לאחך. וכתיב התם ומגז כבשי כו'. פרכינן עלה בגמרא ונילף גיזה גיזה מבכור דתמיא לא העבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור לאחך (דברים ט"ו) וגו' מכיון ליתן החמור של זה בזה כו'. [*כמ"ש במסכת בכורות פ"ג מתנה ג'] ומסקינן אלא כדאריב"ל לעמוד לגרת [דסמוך לגז כתיב כדכתב הר"ב במתנה דלקמן] דבר הראוי לגרת. ה"ג דבר הראוי לגרת. פירש"י. לתכלת דבגדי שרד. והתם למר בעינן *ואין למר אלא של רחלים ע"כ. כמ"ש הר"ב רפ"ט דכלאים. [*והא דכתב רש"י דבגדי שרד. כ"ל דאגב ריסטא לא דק לפרש כראוי עצמו מפרש בפרשת כי תשא וכפ' פקודי דבגדי שרד אינן בגדי כהונה. אלא הן לכסות הכלים במסעות ואילו קרא דהכא דלעמוד לגרת משמע שעל שירות של הכהן עצמו קאי ולכאו' היה חסר רש"י אלו פירש דבגדי כהונה. שהרי גם בהם היה תכלת ואדרבא היה ניחא טפי דהא במתנה דלקמן מסיק מהך דלגרת. דאתא לגיעור האבנט של כהן שיש בו תכלת. אלא דלפום ריהטא קשה דבגדי שרד הם בגדי כהונה ואינן כן. כדכתב הוא ז"ל עצמו וכלעיל]: ברחלות. אע"ג דכתיב (נראשית ל"ג) רחלים מאתים לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמן. כדאיתא בגמרא ד' קל"ז: ב עשויות. פירש הר"ב שמעטות את בעליהן וכו'

דכתיב

יכין תפארת ישראל בועז

של"ג]: ג) ואפי' בקדשי בדק הבית. דאסורים לגזזן רק מדרבנן. ומיירי שהקדים חוץ מגיזה והוץ מהכחישה שהכחיש ע"י שגזזה. דאז מותר לגזזה לכתחילה והגיזה שלו. אפ"ה א"ל ליתן ממנה לכהן. אבל קדשי מזבח. אפי' הקדים חוץ מגיזה והכחישה. אפ"ה פסלה קדושה בכולה. דהרי מתנה עמשב"ב. והוה כאומר רגלה של זו עולה. הרי כולה עולה דפסלה קדושה בכולה [כתמורה פ"א מ"ג] ואסור לגזזן מדאורייתא. ולא אעפ"כ גזזן הגיזה להקדש: ד) נקט הכי. שסייען מוהגין בבהמה: ה) כולל רחלים ועזים: ו) ר"ל אפי' לא שחט רק א': ז) ה"ה (בנקיבות) [בזכרים] כסוף פרקן. ורק לא בעזים ובקר (א): ח) אלמא דב' נקראים לאן. והרי כתיב רחלות גז לאחך התן ט: ט) ר"ל שמעטות בעליהן לקיים מלוה שלא היה מלוה עליהן בפחות

ממספרם

[דל"ג א'] אלא הטעם דאסור. דמשום דאינה מצטערת הרבה מהתולעים שברחמה. הו"ל כלתעגל לה. וכל דרך לתעגל לבהמה אסור [וכש"מ דל"ג ב' ו"ח ש"ל ב']. א"כ י"ל דמה"מ נמי נקט תגא רחלים יולאות בלשון מסורם. לגלויי. דרק בנקיבות חזקות כזכרים מיירי. שאינן מצטערות הרבה בהתולעים. הא במצטערות הרבה. הו"ל כרפואה ושרי [וכא"ח שם]. עכ"פ הרי נמי תיקן בפ"ש דכלאים אמר גמלים ואמר רחלים בטרכן זב"ז. והרי התם נמי אין חילוק בין זכרים לנקיבות. ואפ"ה תני רחלים. ונ"ל דהתם נמי בכיוון נקט תגא לשון רחלים. לאשמעינן דליכא בשעתן קשה כזכרים קמיירי. שעתרן קשה קצת יותר משל נקיבות. אבל בגמר רחלות נקיבות שרכות ביותר. לא בטל. דמלגיכר במקומו בין אמר גמלים הקשה. כל כה"ג לא בטל [כי"ד ל"ם]. ואפשר עוד דמ"ש ר' יוחנן לשון תורה לחוד ול"ח לחוד. ר"ל דבלשון תורה נקראו בכל מקום רחלים. אבל בלשון חכמים נקראו לפעמים רחלים. ולפעמים רחלות. וסכא נקט תגא לשון רחלות. והרי חייב אדם לומר בלשון רבו [כסוריות פ"א מ"נ]. וזה היה כל הקפידא של ר' יוחנן על איסי:

*) עי' רש"י שבת נ"ד ע"ב ד"ה סולם כתב בהיפוך מזה ועי' מו"ר סימן ב"ש, סעיף י"ז ליתא שם עזיז ע"ם. (אהבת איתן).

אור גדול

ע"כ דקאי להך צד דבעי בב"ב שם דגם לנפשי' לא יוכל לשייר פירי. דלפי"ז גם לגבי נפשיה לא אמרינן דשייר יותר ממאי דקאמר. אבל לפסקנא הגמ' שם דלנפשיה בעין יפה משייר ושייר גוף לפירי אף דלא הזכיר הגוף משום דלא אפשר לשייר הפירי בלעדו. א"כ ה"נ אף דלא הזכיר שיור הכחישה אב"ז אמרינן דשייר נמי כחישה כיון דאי אפשר לשייר הגיזה בלעדו אמרינן דבעין יפה משייר ושייר נמי כחישה. ולהכי השמיטו הרמב"ם:

ראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות. מיי' פ"ט מ"ה ד"ל פוס"מ שם סמ"ג ג': ב וכמה הוא מרובה בש"א שתי רחלות. קנ"ס ע"ל פסחי שופטים פסקא קס"ו: ובה"א חמש. מיי' פ"י מה' מע' מע' הי"ג פוס"מ שם פ"פ:

שנויי נוסחאות

ובלחיים ובקיבה. בכי"ק בלחיים..; במכ"ל ולחיים..; בכי"ר מ"..; וקבה. שהזרוע. בכי"ל מ' הזרוע. במרובה ובמועט. בד"ג בין במרובה בין במועט וכ"ס בכי"ק (וכס. מרובה..). וראשית הגז. בכי"ק ראשית. ברחלות. בד"ג ובכי"ק ובכי"מ ובכי"ר ברחלים ועי' תוי"ט. ב וכמה הוא מרובה. בכי"ר מ' ואיזהו מרובה, רחלות. בכי"ק ובכי"מ רחלים. ובה"א. בכי"ר מ' בה"א. (חמש שנאמר). במכ"ל דפו"י ליתא והוגה בד"ן רפ"ו.

תוספות חדשים

פי"א א בתו"ס ד"ה אלא ברחלות כו' דאגב ריסטא לא דק כו' טפי ניחא לן למימר דסמעמיק לא דק וכפירש"י הי' כתיב בגדי שרד בתי"ו וכוונתו על בגדי כהונה ונקט כהך ליטנא דקאי על הפסוק לעמוד לגרת וחדש דהא בגדי שרד פירש"י גופיה בכי תשא שאינו שלמון שרידה דהיינו אריגת נקניס אלא ודאי כדאמרן (ס"ל):

תוספות רע"ק

. הא אמרינן בסוגיא דמ"ם סד"א כיון דמדאורייתא בני גיזה נינהו היכי דגזז ליתב לכהן. אלא דפרכי' הא קי"ל דקדשי ב"ה בעי העמדה והערכה וא כ גיזה לאו בר פדיה הוא וא"כ פשיטא דא"צ ליתן לכהן. כך מבואר בסוגיא ואף דמקדיש מטלטלים בני פדייה מ"מ גיזה כיון דהיה תחילתה מחובר בבהמה דבת העמדה והערכה היא צריך הגיזה העמדה והערכה. תוס': [אות נו] שם ד"ה חומר בזרוע. זה חומר. זה אינו מפורש במתני'. אבל בברייתא קתני לה בסמכתי' דף קל"ג סוף ע"ב: [אות נז] שם ד"ה אלא ברחלות. ואין צמר אלא של רחלים ע"כ. במתני' כ' רש"י אלא ברחלות דגז צאנך כתיב ועזים לא גז אקרי כדפרש בגמרא עכ"ל. ותמוה לי הא זהו לא לפי הס"ד ולא לפי המסקנא ולא נזכר כלל דעזים לאו גז הוי אלא דמטעמי' אי מגז"ש דמוגז בבשים. אי מקרא דלעמוד ולשרת. ואולי י"ל דרש"י נקט הס"ד דמסכת הגז"ש ילפינן דגז הוי רק דכבשים ובפרט למ"ש תוס' דהוי גילוי מלתא בעלמא והיינו דמקרא וגז כבשים הוי גילוי מלתא דגיזה הוי רק דכבשים:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שור אם אם: מנה מנה ופרס. כל אחת מנה וחלי ובעיר מהכי לא חייב גז שזו פחות שבגיזות: בכל שהן. לזו דוקא דבפחות משש סלעים לא מחייב בראשית הגז. אלא משום דרבי יוסא יהיב שיעורא רבה. קרי תגא לשיעורא זעטא דרבנן. כל שהן. והסלע משקלו כ"ד מעיס ומשקל כל מעה שמה עשר גרעיני שעורה: במה הוא נותן לו. הבא לחלק ראשית הגז שבידו לא יפחות לכל כהן ממשקל חמש סלעים למר מלובן. ולא מיסיה חייב הישראל ללבנו. אלא שיתן לו שיעור מן הגמר הלוחי. דהייגו שאינו מלובן עד שבילבנו הכהן יעמוד על משקל חמש סלעים למר מלובן. כדי שיוכל לעשות ממנו בגד קטן הראוי לשירות. ומאי ניהו אבנט. מדסמך קרא אחר ראשית הגז מיד. כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמוד לשרת. שמעינן מינה דהכי קאמר תן לו מראשית גז לאחך. כדי שיוכל לעשות בגד לעמוד לשרת. והקטן שבבגדים הראוי לשירות הוא אבנט. והוא נעשה מחמש סלעים למר מלובן. וראשית הגז אין לו שיעור מן החורה. ומדברי סופרים בלא יפחות מאחד משמים. ואין חייב בראשית הגז עד שיגזוז חמש לאן. והשיה גיזת כל אחת מחמשתן אין פחות מי"ב סלע. שאם היתה גיזת אחת מהן פחות מי"ב סלע. אע"פ שחמשתן גוזזות יותר מכ' סלעים הרי זה פטור: עד שצבעו. בעליו קודם שנתנו: פטור. מליתנו עוד. דקנייה בשיעור. והוה לי' כמזיק מתנת כהונה לו שאכלן. דפטור: ולא צבעו. אין זה שיעור ולאכתי בעיניה הוא: הלוקח גז צאנו של נכרי. כשהוא מחובר ללאן פטור דגז לאחך כתיב. והאי לאן לאו דידיה הוא ולאלאן קפיד רחמנא. ולאו אגיזין דידיה: אם שייר המוכר חייב. דא"ל לוקח מתנה דכהן נבך היא: ואם לאו הלוקח חייב. דא"ל מוכר מתנה דכהן לא זבני לך: שחופות. לא שחורות ולא לבנות: זה נותן לעצמו. הלוקח נותן לעצמו על מה שלקח והמוכר נותן לעצמו על מה שמייר אלא דגיזת הלבנות טובה משל שחופות. וכן זכרים ונקבות גיזת הזכרים קשה והאי דנקבות רכיך:

יכין — תפארת ישראל — יכין

ממספרם. והייגו על כרחך ראשית הגז. דאי מלות בכור לו מתנות. הרי בתרוייהו כתיב שור דמשמע אפי' אחד: י) ר"ל שכל אחת נגזזת ממנה למר במשקל מנה וחלי. דהייגו ק"ן דינר. וכל דינר הוא משקל ג"ז שעורות. שהן קווינטו א'. ממלא שאמר כל אחת לריך שיהיה משקלו א' פפונטו וכ"ב קווינטו [ועי' פירושינו שבועות פ"ז מ"ה]: יא) וקיי"ל דהאי כל שהן הייגו משקל י"ב סלעים לכל כבש. דהייגו י"ב לאטה [של"ג]: יב) ר"ל המחלק ראשית הגז מגיזה מרובה. כמה יתן לכל כהן: יג) הן ה' לאטה: יד) דסלעים דגליל לא היו רק חלי דיהודה: טו) לא שילטרך הישראל להלבינו. אבל יתן לו למר שאינו מכובס. בשיעור שבשיבבסנו הכהן יהיה משקלו ה' לאטה: טז) הראוי לשרת בבית המקדש. דהייגו אבנט שלריך למלאכתו ה' לאטה. [ותמהני שהאבנט שהיו לי"ב אמה. ורחבו ג' גודלין [פירושלמי שפ"ז דיומא. ורמב"ם פ"ח מכלי מקדש]. וכל חוט שבו כפול כ"ד מלמר ופשתים יחדו. איך לא יסיה משקלו יותר מכ' לאטה. ואפשר דבדיעבד סגי בארבו פחות מל"ב אמה. וכן משמע מתוס' [ערכין דע"ו ב' ד"ה אבנט] שבתבו שמקיפו ב' פעמים סביבו. משמע לכאורה דבך אורכו]: יז) אבל השיעור מה יתן מכל גיזתו. אין קבוע מדאורייתא. ורק מדרבנן שיעורו אחד מכ' [של"ג]: יח) דקניי' בשיעור. והו"ל כמזיק מתנות כהונה. או שאכלן דפטור מדיני אדם. מדהו"ל ממון שאין לו הודעים: יט) דהרי בשיעא הוא כדהוה: כ) מהגיזה עלמה לעצמו: כא) דא"ל לוקח למוכר. ראשית של הכהן נבך הוא. דמשתמא לא זבן המתנות [כלעיל פ"י מ"ג]: כב) דא"ל מוכר ללוקח ראשית של הכהן לא מכרתי לך. מדלא לקחת במשקל: כג) גרויע: כד) דלבנות טובות משחופות. ושל נקיבות רך וטוב יותר משל זכרים. גם אסור להפרים מרע על יפה. כשמיהן שלו [של"ג סי"ב]:

וכן בסמוך וכ"ה בעיון ועיש. (אבל) לא נקבות.

חמש רחלות גוזזות. פירוש פ"ג מ"ג ג"ב ג"ב ע"א ע"ב ועי' דימיג סוס: שם ל"ה מנה ופרס: ובמה נותנין לו. פפרי שם: משקל חמש סלעים. מיי' שם הי"ז סוס"ב שם סמ"ב ג': לא הספיק לתנו לו. ג"ב פ"ו ע"א ג"ג פ"ב ע"ד ע"א מיי' שם ה"ו מיש"ב שם פ"ג: עד שצבעו פטור. מיי' סוס' לקמן קל"ז ע"ב ד"ה עד שצבעו: הלוקח גז צאנו של נכרי. מיי' שם ה"ם סוס"ש שם פ"ז: הלוקח גז צאנו של חבירו. ירושלמי פ"ה פ"ג ה"ה פפרי שם מיי' שם ה"י סוס"ש שם פ"ח: היו לו שני מינים. מיי' שם הי"א סוס"ש שם:

ראשון לציון

פרק יא ב במשנה חמש רחלות גוזזות מנה ופרס ג' העורך גוזזות מנה ופרס ע"ש נערך פרס:

שנויי נוסחאות

רבי דוסא בן הרכינס אומר חמש רחלות גוזזות מנה (מנה) ופרס כו' בראשית הגז וחכ"א. נד"ל ובכי"ק ובכי"מ ובכי"ל כ' ובעיות פ"ב מ"ג חמש רחלות גוזזות כו' בראשית הגז דבדי ר' דוסא וחכ"א: כמעיות ד' ביוות ליתא ועי' בערוך. (גוזזות) כל שהן. בעדות שם ליתא. וכמה נותנין לו. בכי"מ ובכי"ל.. נותן לו וכ"ה בד"ל (וכם ומה הוא..) וכ"ה בכי"ק (וכם מה הוא..) חמש סלעים ביהודה. בכי"ק.. שתי ביהודה עי' בכתובות פ"ה מ"ע. (סלעים) בגליל. בכי"מ ובכי"ל ליתא. מלובן ולא צואי. בד"ל.. לא צואי; בכי"ק.. לא צוי; בכי"מ מלובן צואי ולא צבוע ושוי ועי' בכורות כ"ט ע"ב. שיהא בו כדי מתנה. בכי"מ שיהא לו בדי נתינה; בד"ל כדי שיהא בו מתנה. לא הספיק ליתנו. בכי"ל ל' גזז ולא הספיק ליתן. (הלוקח גז צאנו של נכרי פטור מרה"ב). בכי"ק ליתא; בד"ל חלוקת צאנו. הלוקח ג"צ של חברו. בד"ל ובכי"מ ובכי"ל לקח.. המוכר (המוכר) חייב. במס"ב ליתא. לא שייר. בד"ל ובכי"ק ובכי"מ ובכי"ל ובכי"ף ובכמ"ש ואם לאו. הלוקח חייב. בכי"מ לוקח.. שחופות ולבנות. בכי"מ ובכי"ל כ' חחופות.. וכן בסמוך; בד"ל ובכי"ק ובכי"ל ל' מחופות בכי"ל כ' ולא נקבות.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פרק יב **א אבל** לא במוקדשין. דאמר קרא שלח תשלח את האם במי שאתה מצווה לשלחו. ילא זה שאי אתה מצווה לשלחו. אלא להביאו לידי ניזכר. דאף על גב דמרדו לא פקעו קדושתייהו דכל היכא דאיתיה בי נזא דרחמנא איתא. דכתיב (תהלים כ"ד) לה' הארץ ומלואה. גמרא: **ב** עוף טמא פטור מלשלח. כתב הר"ב לפור טהור. ולא טמא. מסייע הרמב"ם שנאמר (דברים י"ד) כל לפור טהורה. והכי איתא בספרי פרשת תצא. אע"ג דבגמרא פריך מהכא דמדאיצטריך למימר טהורה מכלל דאיכא טמאה ומשני לא מכלל דאיכא איסורא וכו' ופרכינן מקראי טובא ומסיקנן לה: [*קורא. פירש הר"ב בערבי קורין לו שוגא"ר וכו' וז"ל רש"י עוף טהור הוא ולא זה שקורין *) קוק"א ע"כ]: רבי אליעזר מחייב. גמרא אמאי דגירה דגירה. כתיב הכא (ירמיה מ"ז) קורא דגר ולא ילד. וכתיב התם (ישעיה נ"ד) ובקעה ודגרה ופירש"י מה התם דגירה מעליא דבמיו אשתני קרא. אף הכא דגירה מעליא: **ג** מפריחין. יתכן שדרך העופות בפורחות הרבה ביחד ונמצא כל אחד מפריח לחברו עמו. לכן בא הלכון בהפעיל שהוא יולא: שנאמר והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים כמו הנקבה הלכך ר"א מחייב לשלח הזכר. אבל בשאר עופות. מודה ר"א שזכר פטור דאמר רחמנא ולא אב. ואין הלכה כר"א: **ג** בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח. דאמר קרא רובצת ולא מעופפת. ומדכתב רובצת ולא כתב יושבת.

*) רעבהוהן, קלרלפלטקע.

פרק יב **א שלוח** הקן. אבל לא במוקדשין. משכחת מוקדשין. דאילו היו מולין היו חייבים בשלוח הקן. כגון שהיה לו עוף והקדישו כשהוא ברשותו לבדק הבית וברח ומצאו אח"כ רובץ על הקן והכירו. לי נמי כגון שהקדיש גוזלות של [בוכרו] למזבח לעולת נדבה ואח"כ כשגדלו אותן גוזלות ברחו וילאו וקננו במקום אחר דמעיקרא כי אקדשינהו דידיה הוו ואל הקדש עלייהו והשתא דמלאן לאו מזומן הוא. ואי הוו חולין הוו מחייבי: ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן. דכתיב כי יקרא. פרט למזומן: שקננו בפרדס. שמרדו וילאו מן הבית. ואינן חוזרות לבית ונעשו מדבריות. ופרדס לאו מזומן הוא מפני שיכולות לברוח: הרדסיאות. שדרכן לינדל עם בני אדם ועל שם הורדום המלך שהיה מתעסק בגדולן נקראו הרדסיאות על שמו: **ב** עוף טמא פטור מלשלח. דכתיב קן לפור. עוף משמע בין טהור בין טמא. לפור טהור ולא טמא: עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. אע"ג דמיא לאפרוחים בר שלוח הוא. פטור. דקן לפור בעינן שתהא האם המקננת טהורה: ועוף טהור הרובץ על ביצי עוף טמא פטור. דאמר קרא ואת הבנים תקח לך. לך ולא לכלביך: קורא. בערבי קורין לו שוגא"ר ובלע"ז *)פרדי"ז ודרכו שהזכר רובץ על

פרק יב **א שלוח** הקן. נוהג בארץ ובחוצה לארץ. בפני הבית ושלא בפני הבית. בחולין אבל לא במוקדשין ג). חומר בכסוי הדם משלוח הקן ב). שכסוי הדם נוהג בחיה ובעוף. במזומן ובשאין מזומן. ושלוח הקן אינו נוהג אלא בעוף. ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן. איזהו שאינו מזומן. כגון אווזין ותרנגולין שקננו בפרדס ג). אבל אם קננו בבית. וכן יוני הרדסיאות ד). פטור משילוח: **ב** עוף טמא פטור מלשלח ה). עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור וטהור רובץ על ביצי עוף טמא. פטור מלשלח. קורא זכר ו) רבי אליעזר מחייב ז). וחכמים פוטרין: **ג** היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן ח). חייב לשלח. אין כנפיה נוגעות בקן. פטור מלשלח ט). אין שם אלא אפרוח אחד. או ביצה אחת. חייב לשלח י). שנאמר (דברים כ"ב) קן קן מכל מקום. היו שם אפרוחין מפריחין יא) או ביצים מוזרות יב). פטור מלשלח. שנאמר (שם) והאם רובצת על האפרוחים או על

יכין תפארת ישראל בועז

פרק יב א) אף דאין שלוח הקן נוהג רק בחיבו מזומן. אפ"ה שייך במוקדשין. כגון שהקדיש עוף שברשותו. ואח"כ ברח העוף. וחזר ומצאו רובץ על הקן. ואפי' בקדשי בדק הבית איכו נוהג: ב) נקט הכא שהיהן נוהגין בעופות: ג) ר"ל אפילו אווז ס ותרנגולים דביתיות הן. אפ"ה מדמרדו אח"כ כאיבו מזומן דמי. ואע"פ שמצאן אחר מרידתן בפרדס אבו. אפ"ה כיון שהפרדס כאחר שאיבו משתמר. לא קנתה לו חצירו רק בעומד בלא האחר ואומר זכתה לי שדי [כח"מ רס"מ]. ולהכי הו"ל איבו מזומן: ד) כך נקראין מין א' של יונים פראים שבעבו ביתיות. על שם הורדום שהמליך לגדלן בביתו. וקמ"ל דבין בתרנגולים שהן מין ביתות. אי בהבך יונים שהן מין הפקר. לא תליא במין. רק לפי שהוא באמת. וה"ה לפרים שקננו במשיחין אי אצל החצון. כל שלא זכה בהם אי בביים חייב בשלוח [עי' בסרל"ב]: ה) דכתיב בתורה לפור. ורק טהור משמע: ו) רעבהוהן. ודרכו שהזכר מקנן על הביצים [ומ"ש רש"י אחרים ל"ד. אלא כך דרכו]: ז) בשאר מינים מודה ר"א דהשהזכר רובץ פטור מלשלח. דרחמנא אמר והאם רובצת. ולא כשהזכר רובץ. אבל רק בקורא ס"ל לר"א דמדכתיב נביה בקרא לבון דגירה. גלוקקען בל"א [ירמיה ע"ז] כמו בנקבה. להכי חייב: ח) ר"ל באפרוחים אי בביצים: ט) דרובצת כתיב: י) דאע"ג דהתם קן משמע ב' [כרהוי"ע קרים פ"א מ"ח]. הכא נמי האם והולד ב' הם: יא) שהבר יכלו לפרוח: יב) ביצים מוזרחים שאין שוב אפרוח בא מהם (א): עשוקן

תוספות חדשים

פי"ב ב ברע"ב ד"ה קורא כו' ואין הלכה כר"א. ובגמרא אי' שבקורא נקבה גם הבמים מודים שחייב אפי' ביצים של אחרים רק שהרי"ף והרמב"ם הבמיבו אבל הרא"ש ורוב פוסקים הביאו ב"י בטור יורה דעה סימן כ"ג הלריך בזה אבל תמוה על התו"ע שלא הזכיר מכל זה. (מהרו"ם ז"ל):

פי"ב א שלוח הקן נוהג בארץ ובחו"ל. קי"מ ב"ג: בחולין אבל לא במוקדשין. מי"ל פי"ב מה' מחיבה ה"ל ספ"ג עיין ס"ה: שבסוי הדם נוהג פי'. פי' מומי לקבן קי"מ ע"ב ל"ה מבמוי הדם: ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן. מי"ל בס ה"ל ספ"ג בס פוס"ע י"ד סימן רל"ב פני' ג': כגון אווין ותרנגולים. לקמן קי"מ ע"ב: **ב** עוף טמא פטור מלשלח. מי"ל פי"ג מה' מחיבה הלכה ה' מוס"ב י"ד סימן רל"ב ס"ה: עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. ספרי תצא עפקא רל"ז מי"ל בס ס"ז פוס"ע בס ס"ו: קורא זכר. ספרי בס: והבמים פוטרים. מי"ל בס פוס"ע בס: **ג** היתה מעופפת. ק"מ ע"ב מי"ל פי"ג מה' מחיבה הי"ב פוס"ע י"ד סימן רל"ב מבי' י"ה: אין שם אלא אפרוח אחד. מי"ל בס ס"ז פוס"ע בס בפ"ל ה': הוי שם אפרוחים ספריחים. ספרי תצא עפקא רל"ז: כל הבלבה מי"ל בס פוס"ע בס ס"ו:

ראשון לציון

פי"ב ב תו"ם סר"ח קורא פי' הר"ב כו' ולא זה שקורין קוק"א ע"כ עיין יסל"מ:

שנויי נוסחאות

פי"ב א משלוח הקן. נכי"מ ונכי"ר ג' מבשילוח.. ובשאין מזומן. בד"נ ונכי"ק ונכי"מ ובשאינו..; נכי"ר ג' ושאין מזומן; נכי"ר ל' ושלא במזומן. אינו נוהג (אלא בעוף ואינו נוהג) אלא. בד"נ ליתא. איזהו. נכי"ר ל' וכ' ואיזהו. ותרנגולין שקננו. נכי"ק ותרנגלין..; נכי"ר ל'.. שקינו. (אבל אם) קננו. בד"נ ונכי"ס ונכי"ר ג' ליתא וכן ליתא למלי אבל גם בכי"ק ונכי"ב (וכ"ס בכי"ר ל' (וכ"ס.. קינו) בבית. בכל הכי' ובד"נ בתוך הבית. וכן יוני הרדסיאות. נכי"מ בנגן יוני. וכ"ס נכי"ק (וכ"ס יונים דורסאות); נכי"ר ל'.. הרדיסיאות. נכי"ר ב'.. הדורסות; נכי"ר ג' דורוסיות; בד"ע ר ו ד ס י ו ת. פטור משילוח. בד"נ ונכי"ק ונכי"מ ונכי"ר ונכי"ר פטרכוג.. מלשלח; נכי"ס הרי הן מוזמנין ופטור מלשלח. **ב** (עוף טמא פטור מלשלח). נכי"ר ג' ליתא ואיתא בגליון. טמא (רובץ) נכי"ר ל' ליתא. וטהור רובץ. נכי"ס ונכי"ר ל' ועוף טהור רובץ. רבי אליעזר. נכי"ר ג' ביאוכי"ף ר' אליעזר. **ג** מעופפת. בד"נ וכן בסמוך. נוגעות בקן פטור (מלשלח). נכי"ר ל' נוגע' בקן פטור ליתא, (אן ביצה אחת). נכי"ר ג' ליתא. (שנאמר) קן. נכי"ר ל' ליתא. ספריחים או ביצים. נכי"ר ל' מפרחין וביצים וכ"ס טפרחין בד"נ: וכן בסמוך.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שמע מינה דאם כנפיה נוגעות בקן חייבת: שנאמר שלח. ולטולם משמע: נטל את *)הבנים וכו'. דכיון דנטל את הבנים. הוה ליה קן מזומן: [ד] לוקה ואינו משלח. אף על גב דלאו הניתק לעשה אין לוקין עליו. הכא היינו טעמא. דסבר רבי יהודה שלח מעיקרא משמע. וה"ק קרא לא תקח האם. אבל מה יש עליך לעשות כשתמצא הקן שלח תשלח את האם. ואין כאן ניתק לעשה. אלא עברת עשה ולא תעשה. ואין הלכה כרבי יהודה: אין לוקין עליה. אם קיים עשה שבה. אבל אם לא קיים העשה.

*) כר"ב ד"י הבנים כו' הבנים ושו' מלאכים.

ברוב קנים. דאי איפכא דבעינן רבים וקן מ"מ לרבות מפריחים ומוזרות. א"כ נכתוב קרא והאם רובצת עליהם. נמצא: אפילו ארבעה וחמשה פעמים. וכיולא בזה במ"ט פ"ב דב"מ וע"ש:

שנאמר שלח. לשון הר"ב שנאמר שלח ולשולם משמע. והשלח דרשינן לה לקמן. וז"ל הרמב"ם שלח מקור והמקור טופל על המעט והרבה. ועי' בכ"מ שם [פי"ג מה"ש]: [*ד רבי יהודה אומר לוקה כו'. פירש הר"ב דסבר ר"י שלח מעיקרא משמע משכחת לה באין לפרש מעיקרא משמע. בגזל. שא"א לומר והשיב קודם

הביצים. מה אפרוחין בני קיימא אף ביצים בני קיימא. יצאו מוזרות יג). ומה הביצים צריכין לאמן. אף האפרוחים צריכין לאמן. יצאו מפריחין. שלחה וחזרה. שלחה וחזרה. אפילו ארבעה וחמשה פעמים. חייב. שנאמר (דברים כ"ב) שלח תשלח יד). אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים. חייב לשלח טו). שנאמר שלח תשלח

את האם. נטל הבנים טז) ד הנוטל אם על הבנים. *רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח יא). זה הכלל. כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה. אין לוקין עליה ב): ה לא יטול

והחזירן לקן. ואחר כך חזרה האם עליהם. פטור מלשלח יז): וחכמים אומרים משלח יח). ואינו לוקה יט). שנאמר שלח תשלח. פטור אם אפרוחין בני קיימא אף ביצים בני קיימא. יצאו מוזרות. ומה הביצים צריכין לאמן. אף האפרוחים צריכין לאמן. יצאו מפריחין. שלחה וחזרה. שלחה וחזרה. אפילו ארבעה וחמשה פעמים. חייב. שנאמר שלח תשלח. אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים. חייב לשלח. שנאמר שלח תשלח

יכין תפארת ישראל בועז

יג) שסופן להסריח לגמרי: יד) ודוקא בחזרה מעצמה. לא לא מקרי שלוח קרא שלוח. אבל מותר לאחר ולתפסה אחר ששלחה וילאה מהחזיק ידו. ובלבד שלא יתחוך כנפיה קודם שלוחה [ו"ר רל"ב ד' וס' והו"ק]: טו) אף שכבר שילח הבנים: טז) אחר ששלח האם. דאסור לגזול בהם עד ששלח האם: יז) דמזזכה בהן כבר. מזומן הם. וה"ה בקנו ברשותו. ושלח האם אף דלא נטל והגביה הבנים. אם חזרה עליהן פטור מלשלח [ש"ך שם. ופשוט דמיירי באחר המתחר. אז באינו מתחר ואמר אחר ששלח האם שזכה לי שדי. ועי' לעיל סי' ג. והא דקאמר לעיל בשלחה וחזרה חייב לשלח. היינו בחזרה קודם שזכה בבנים]: יח) דסבירא ליה דאינו לאו הניתק לעשה רק ה"ק קרא. שלח השלח מעיקרא. ולרבי יהודה לא מסכחת לה לאו הניתק לעשה. רק בהשבת הגזילה. דבהא ליכא למימר השב מעיקרא. דכיון שלא גזל מה ישיב: יט) והכי קיי"ל: כ) אם קיים אותה אח"כ. מיהו במהה"מאליה. וכ"ש כשמחתה הוא. שאי אפשר עוד שיקיים העשה. חייב. [ודוקא אמ"ד קיימו ולא קיימו. אבל אמ"ד בעלו ולא בעלו אינו חייב רק כשמחתה הוא וביטל העשה שבה. וקיי"ל כמ"ד קיימו ולא קיימו עיי"

יפטור מלשלח. ולכאורה יש לייסד. ע"פ מ"ש [חולין דס"ד ב'] דאמריי ן הרס ביצים המוזרות נפש היפה תאכלם. וכי' רש"י שם, ביצים הגולדות מדספנא מארעא ושבה עליהן התרנגולת ימים רבים. ור"ל ע"י שיבה עליהן ימים רבים, נשתנו מדהן מדספנא מארעא שאין אפרוח מולד מהן. וא"ב י"ל דזה שמי כוונת רש"י ככא בשלוח הקן. וס"ל לרש"י דאם היו הביצים מדספנא מארעא ולא היו נשחתים. באמת היה חייב בשלוח הקן. מדדאוריין על כל פיים לאכילה. אבל מדישבה עליהן התרנגולת ונתקלקלו עד שאין ראויין לאכילה. והרי גם להוציא אפרוחים אינן ראויין. להכי פטור מלשלח. אולם לפע"ד זה דוחק לפרש הכא בשלוח הקן דמיירי בדספנא מארעא. דבשלמא אי מיירי בכל ביצי דעלמא שנשחתו. איכ"ק דמי יודע אם הם נשחתות. די"ל דמיירי דעבר ונקח האם והביצים. או שנלחה וחזרה. ושבר הביצים ומצאן מושחתים. דאז פטור מלשלח האם. אבל אי נימא דמוזרות היינו דספנא מארעא שנשחתו. ק' דמאן נימא לן בעוף הפקר אם ביצין הן מדספנא מארעא או לא. ואפי' נדחק ונאמר דמיירי בתרנגולת בייתי שברחה כלעיל סי' ג'. ואין תרנגול זכר מצוי חוץ ס' בתי [כביצה ד"ו ע"ב] עכ"פ למה צריך לאוקמא שנשחתו ש"י יביאת אמן. אפי' לא נשחתו. כיון שהם מדספנא מארעא שאין ראויין להוציא אפרוחים לפע"ד פטור מלשלח. מדאין הביצים דומיא דאפרוחין. והרי הוקשו אהדדי. ותו אפילו נימא דגם ספנא מארעא דוקא בנשחתו לפטור מלשלח. עכ"פ ק' מה מכריח לרש"י לומר שנשחתו ש"י יביאת אמן עליהן. אפילו נשחתו אי"ל קור וחום וכדומה נמי פטור מלשלח. דמ"ש מביצים דעלמא שהנשחתו בכל גוונא. פטור מלשלח. ותו דגם בסוגיית דחולין הנ"ל [דס"ד ב'] אי אפשר לאוקמא דספנא מארעא. דהרי קאמר בסיפא נמצא עליו קורט דם. וזרק הדם ואוכל הבשר. וקאמר עלה ר' ירמיה. דזהו דוקא בשלא נתפשט הדם חוץ לקשר. ור' חייא מחלק בין שנמצא דם על החלבון או על החלמון. דבשנמצא הדם חוץ לקשר או על החלבון. שדי תיכלא בכולה. וכולה אסור. ואי נימא דברייתא איירי בדספנא מארעא. אפילו בנתפשט הדם חוץ לקשר לא נם על החלבון הוא"ל דיזרוק הדם ויאכל הבשר. דהרי אין אפרוח נולד ממנו. וכן פסק בשמא הש"ך בי"ד [סי' ס"ו סק"ד]. ואת"ל דרש"י לא ס"ל בהא כש"ך הנ"ל. אלא מדסתם הש"ס משמע דאפילו בדספנא מארעא בנמצא שנתפשט הדם חוץ לקשר כולו אסור. דלעו"נ שלא יהא אפרוח עוד ממנו. עכ"פ מדהתפשט כל כך. סופו להתפסד כולו לגמרי. דומיא דשריפות דאמרינן כל סופו לנקוב נקוב דמי. א"כ הא דנקט רש"י התם דספנא מארעא. לרבותא נקט הכי. דגם בדספנא הדין כן דנתפשט הדם חוץ לקשר כולה אסורה. עכ"פ הכא בשלוח הקן לליכא למימר לגרבותא נקט ספנא מארעא שנשחתו דפטור מלשלח. דאדרבה. בביצי דעלמא איכא רבותא. אע"נ שקודם שנשחתו היו ראויין לגדל אפרוחים אפ"ה פטור מלשלח. ע"כ הא דנקט דספנא מארעא לדוקא נקט הכי. וק' שפיר מה דחק לן לאוקמא הכא דוקא בדספנא מארעא שנתקלקלו ע"י יביאת אמן עליהן. הרי אף שאר ביצים שנתקלקלו ע"י קור או חום וכדומה. כיון שאינן בני קיימא להוציא מהן אפרוחים פטור מלשלח. אע"כ דרש"י לא מיירי הכא בדספנא מארעא. וא"כ הדר ק' לדוכתא דל"ל לרש"י למנקט שנתקלקלו ע"י יביאת אמן עליהן. דהאיך אפשר שיתקלקלו עי"ז מלהוציא אפרוחים. אדרבה. ודוחק לומר דמ"ש רש"י בישבה אמן עליהן נקט רק משום דאל"כ אפילו בביצים בריאות פטור מלשלח. מדכתיב והאם רובצת. אבל אי הכי. מאי קמ"ל רש"י. מתני' היא [לעיל מ"ג]. וא"ע. אולם כל זה לפרש ענין מוזרות מה הוא דר"ל נשחתות. אבל נס פי' המלה לא פירשו לנו רבותינו. והעיקר ערך זמר. הבינו המדרש. למה נקרא שמו זמרי אמזמיר בשרו בביצה מוזרת. פי' שהחזיר מרמיתו בביצה מוזרת. עכ"ל. ולא ידענא אם כוונת רבינו שנם ביצה מוזרת ר"ל שמרמית הביצה הטובה קליפתה. בכל ביצה מוסרחת שדרכה כך. וא"כ יהיה מלת זמר ומזר. כמלת כבש וכשב. שמלה שלמה. שאותיות הטורם שלהן הפוכים. ואם כך כוונת רבינו לא ידענו איך יהיה משמעות המלה לשון חוסך. [אב"י גם בבכורות [דנ"ח ב'] פי' רש"י מוזרתא טורניק בלע"ז. ולדעתי הוא מלת terne בלשון לרפית שפיכוסו מאטט, טריב. ור"ל שמלת מוזר הוא כמו מוזהר. ור"ל (שאבד) [שהוסר] זוהר שלו. כמו ולשנו את המזבח שר"ל ישירו הדשן. עכ"ל בני אלים"מ]. אמנם בי"ד [סי' ס"ו] פי' רמ"א שנעשו כעין מעוות. וג"ל דהוא לפ"ז מלשון נשים המוזרות בלבנה [גיטין דס"ע א']. שפי' רש"י שם עוות [אב"י כך כתב בפירוש הר"ן בפרק

תוספות רע"ק

פרק יב ד [אות נח] במשנה רי"א לוקה ואינו משלח. ונראה דלר"י בעבר ונשלה אסורה האם באבילה דהא בבסכתין ד' קט"ו ע"א פרכינן דשלוח הקן לתסר משום ל"ת כל תועבה. ומשנינן לא אסרה תורה שלח לתקלה. ועי' פי' רש"י שם דהאסרא קאמר דאם נטלה ישלח עי"ש. וא"כ לר"י דשלח רק מעיקרא ליבא ליטור להתיר וקיימא הדין דאסור משום ל"ת כל תועבה. ואולם לפמ"ש רש"י וה"ה דהוס"ל בכל הני מה שבת דהמירה סמילא שרי מכח הק"ו. ואסנס מזה הטעם קשה אמאי נקט הגמרא טעם זה דזהו רק לרבנן ואמאי לא נקט הטעם מק"ו דשבת דהוי אליבא

סערכנורג וכיי"ר לי לא יטול האם מעל הבנים ואפילו

שלחה וחזרה כו'. קס"ל ע"ל פפרי פרשה מלא פסקא רכ"ח מיי' פי"ב מה' שחיטה ס"ה סמ"ג עשין ס"ס עוס"ב י"ד ס"ל רל"ב ס"ס: אמר הריני נוטל את האם. מיי' שם ה"ו עוס"ש שם: נטל הבנים. לעיל קי"ם פ"ל מיי' שם ה"ז עוס"ע שם: ד הנוטל אם על הבנים. קס"ל פ"ל מכס ר"ל פ"ל: משלח ואינו לוקה. מיי' פ"ב מה' שם פ"ז ס"ל פ"ש סמ"ג עשין ס"ם עוס"ש י"ד סימן רל"ב כ"ו: כל מצות ל"ת. מיי' פ"ח מה' סנהדרין ה"ג: ה לא יטול אדם אם על בנים. קס"ב פ"ל פפרי פרשה מלא פסקא רכ"ז מיי' פי"ב מה' שחיטה ס"ם סמ"ג עשין ס"ם עוס"ש י"ד סימן רל"ב כ"ו:

סליק בס"ד

שנויי נוסחאות

מה אפרוחין בני קיימא אף ביצים בני קיימא. נב"ר.. האפרוחים בני קיימה.. בנות קיימה וכ"ה קיימה גם נכי"ק. יצאו מוזרות. נכי"ר ג'.. מוזרות דלאו בני קיימא נינהו. ומה הביצים צריכין. נכי"ר ג' מה ביצים..; נד"נ ונכי"ק מה הביצים צריכות וכ"ה צריכות גם נכי"ר לי. אף האפרוחין צריכין. נכי"מ.. אפרוחין..; נכי"ק ונכי"ר גם כלן.. צריכות. יצאו מפריחין. נכי"ר ג'.. מפריחין שאין צריכ' לאמן. שלחה וחזרה (שלחה וחזרה). נכי"ק שילחה.. שילחה..; נ"נכ"ג ליתא. (אפילו) ארבעה וחמשה. נכי"ר ג' ליתא; נכי"ק.. חמשה. חייב שנ' שלח תשלח. נכי"ק חייב לשלח.. וכ"ה נכי"מ ונכי"ר ג' וג' (ונכס.. תשלח את האם). חייב (לשלח) שנאמר שלח תשלח את האם. נמשב"נ ליתא; נד"נ ונכי"ק ונכי"ר ג'.. את האם ואת הבנים תקח לך וכ"ה נכי"מ (וכס.. תשלח מכל מקום את האם..); נכי"ק לא אמר כלום שנא'.. נטל הבנים. נד"נ ונכי"ק ונמשב"נ נטל את.. והחזירן לקן. נמשב"נ.. לה. ו(אח"כ) חזרה. נכי"ק ונכ"ס ליתא. חזרה (האם). נכי"ר ג' ליתא. פטור (מלשלח) נכי"ק ונכ"ס ליתא. ד אם על הבנים. נד"נ.. מעל.. כל מצות ל"ת. נד"נ ונכי"ק ונכי"ר ג' כל מצוה בל"ת. קום עשה נכי"ק.. ועשה. אין לוקין עליה. נד"נ ונכי"ק ונכי"מ אין חייבין עליה. ה לא יטול אדם אם על בנים אפי'. נד"נ ונכי"ק ונכי"ר כ' וג'.. על הבנים..; נכ"

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

קודם שגזל דאם לא גזל מה יביא. גמרא] : ה אפילו לטהר את המצורע. נפקא לן לעיל בגמרא. מדכתיב תשלח מ"מ. ואי לאו קרא סד"א. הואיל ואמר מר גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים. והאי מצורע כיון דכמה דלא מיטהר אסור בתשמיש המטה דכתיב (ויקרא י"ד) ויצב מחוץ לאהלו שבעת ימים. אהלו זו אשתו. מכאן שאסור בתשמיש המטה. °מהו דתימא ליתי עשה דידיה וידחה עשה דשלוח הקן. קמ"ל: קל וחומר על מצות חמורות.

עמ"ש בזה ברפ"ב דאבות: אדם אם על בנים. אפילו לטהר את המצורע (א). ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסור (ב) אמרה תורה (דברים כ"ב) למען ייטב לך והארכת ימים. קל וחומר על מצות חמורות שבתורה:

ר"ע מברטנורה

כגון שלוקח אם מעל הבנים ושחטה. או מתה תחת ידו לוקה: [ה] מצוה שהיא כאיסור. שאין בה חסרון כיס אלא דבר מועט:

סליק מסכת חולין

נשלמה מסכת חולין

לטהר את. נד"ג ונכי"ק וכל הכי"י לטהר בה את; נכי"ף בהן. ומה (אם) מצוה קלה שהיא באיסור. נכ"י פטרבורג ליתא; נכי"ק מה אם, באסר וכ"ה נד"ג (ופס כ א ס ר); נכי"מ.. באיסר; נכי"ף בכאיסר. אמרה תורה. נכי"ק.. התורה. ק"ן (על) מצות חמורות שבתורה. נד"ג ונכי"ק ליתא; נכי"י פטרבורג.. למצות..; נכי"ל נ'.. החמורות בתורה. סליק

תוספות רע"ק

אליבא דכולי עלמא: (עי' רש"י שם דלל"א ניחא): ה [אות נט] תוי"ם ד"ה אפילו. מהו דתימא ליתיה עשה. והיינו היכא דליכא אלא עשה כגון דנטל ע"מ לשלחה. דלאו ליכא ולגבי העשה ס"ד דלא נימא ביה מאי אולטיה האי עשה מ־אי עשה דבין דגדול השלום. גמרא. (רף קמ"א ע"א):

יבין תפארת ישראל בועז

[עי' כ"ן סוף מכילתן. וברכ"מ פע"ז מסנהדרין]: כא) ולא נקט אפילו לטהר היולדת שמצוי שפי ממצורע. רבותא קמ"ל. דלא מבעי ביולדת שבסיקריב העוף יבטל העשה מדאי אפשר לשלחה אח"כ. וא"כ איך ידחה עשה דיולדת העשה ול"ת דשילוח. אלא אפילו לקחה לטהר מצורע דאחר שיעבוד אותה במים חיים ישלחה על פני השדה כדינו בשילוח הקן. רק דביני ביני עבר העשה. סד"א דתבוא עשה דטהרת מצורע דחמיר. דגזל השעה. שהרי ע"י שיטהר יהיה מותר בפריה ורביה שנאסר בה תחלה. ולהכי הו"א דלדחי לעשה דשלוח. קמ"ל דמדכתיב תשלח משמע מכל מקום אפילו במקום קיום מצוה. [ואילה"ק ל"ל קרא דלא לדחי. הרי בלא"ז לא דחי. דלא הוה בשילוחא. דבשעה שמבטל (הלאו) [העשה] לא מקיים העשה. ל"ל דכבר כתבו פסקי תוס' [זבחים סי' ס"ט] דהיכא דלא אפשר לקיים העשה מבלי שיעבור על הלאו. אז א"ל שיהיה בשילוחא. עוד י"ל דעשה דטהרת מצורע דחמיר וכדאמרן. אפשר דדחי לעשה אפילו אינו בשילוחא [כתוס' פסחים נ"ט ע' א']. ואילה"ק עכ"פ אתי ל"ל קרא דלא לדחי הרי כאפשר לקיים שניהן אפילו ל"ת לא נדחה מקמי עשה [שבת קל"ג ע' א']. והרי הכא אפשר שיתתן עד שיזדמן לו עוף אחר. י"ל דשהוי מלוה לא משהינן. דגמי מקרי דחוי [כתוס' שבועות ד"ג ע' א']: כב) הוא חלק כ"ד מדינר. שאפשר שיוציאנו בעד לפור קטן לטהרתו. ע"י שיקיים מצות שלוח הקן: נשלמה מסכת חולין

הוספת הלוקח עובר חמורו פרק א בכורות יום טוב

אחר חולין סידר בכורות על הסדר הכתוב כמו כן. כי אחר שאמר רק בכל אות נפשך. אמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך. הרמב"ם:

פרק א **א הלוקח** עובר חמורו של נכרי והמוכר לו וכו'. כל הני למה לי. °צריכי דאי תנא לוקח ה"א משום דקא מייתי לה לקדושה [°פירשו התוספות קדושת בכורה] אבל מוכר דקא מפקע לה מקדושה אימא לקנסיה. קמ"ל [כלומר דלא נימא נחייביה בבכורה משום קנס. כ"מ פי"ב מה' בכורים] וכתבו התוספות דהמ"ל לי תנא לוקח. משום דלא עבד איסורא. אבל מוכר דעבד איסורא כדקתני אע"פ שאינו רשאי אימא לקנסיה [ומיהו] חד מתרי טעמי נקט. ע"כ. והמשתתף לו למה לי לאפוקי מדר' יהודה דאמר שותפות נכרי חייב בבכורה קמ"ל דפטורה מן הבכורה. והמקבל למה לי. משום דקא בעי למיתני והגותן לו בקבלה דאיצטריך הואיל ועיקר בהמה דישראל היא לקנסיה דלמא אתי לאחלופי בבהמה אחריתי [שאין לנכרי חלק בהן. ולא בולדותיה] קמ"ל. גמרא: עובר חמורו. כתב הר"ב אחיד דזוטרן מיליה כו'. גמרא רפ"ב. ומיהו איכא נמי דיני דמתניא בבהמה טהורה ואיתנהו נמי בטמאה כגון המקבל נהן ברזל כו'. וז"ל הטור סי' שכ"א וכל דיני שותפות הנכרי בטהורה כן דינו בטמאה וכו': אף ע"פ שאינו רשאי. ל' הר"ב מפני שנעשית בה מלאכה בשבת. וכן לשון רש"י. וכפוס ריטבא נקט רש"י. כמו שמפרש בפ"ק דע"ז מ"ו והתם ניחא. משום דבגמרא ס"ד דטעמא דמתניתין הכי הוא. ופריך ליה ונעבד כיון דזבנה קנייה. ומסקינן גזירה אטו שכירות ושאלה. וכדפירש הר"ב שם ובמ"ב פ"ד דפסחים. והכא דלא איתמר עלה בגמרא כלום. ה"ל לרש"י לפרש כפי האמת

ציונים

פ"א א הלוקח עובר חמורו של נכרי. נ' פ"ל יהושלמי פסחים פ"ל כ"ג ענגלז זלה פ"ל כ"ז מגילת אסתר נת אסתר י"מ הנחומא נת פינחס י"ג פיו' פ"ל מה' נכורות ה"ב המ"ג מצין קמ"ה קמ"ו:

תוספות רע"ק

פרק א א [אות א] תוי"ם ד"ה הלוקח. צריכי דאי תנא לוקח. דאי משום דאשמעי' בין דהאם דנכרי והעובר דישראל ובין דהאם דישראל והעובר דנכרי דפטור. להני הלוקח עובר או לוקח האם. תוס': [אות ב] שם באיר פי' התוס' קדושת בכורה. דפעמים שהעובר נקיבה ומייתי לה לקדושת בכורה ובלא טעם דמייתי לקדושה מצי למימר כיון דלא מפקע מקדושתה ליש למקנסי' אלא ניחא ליה למימר אפי' הבאת קדושה איכא. תוס':

מסכת בכורות

פרק א **א הלוקח** עובר חמורו א) של נכרי ב). והמוכר לו אף כשהוא במעי אמו ובכור הוא. ולהכי נקט עובר חמורו שאין לך בהמה טמאה קדושה בבכורה אלא פטר חמור בלבד ואידי דזוטרן מיליה לפטר חמור. פסיק ומרי ליה. וכל הנך פרקי אחריני מייר, בבכור בהמה טהורה: אף על

ר"ע מברטנורה

פרק א **א הלוקח** עובר חמורו של נכרי.

יבין תפארת ישראל יבין

פרק א א) אף דבתורה דיני בכור טהורה נזכרים קודם כטר חמור. אפ"ה נקט התנא דיני פטר חמור תחלה. מדזוטר מיליה פסק ושדי לה. והדר מאריך בדיני בכור טהורה. אמנם כמה דיני בכור טהורות הוצרכו גם בטמאה. כגון ברזל [פ"ב מ"ד] ועוד הרבה. ואפ"ה לא נקט להו. מדאינן מצויין בחמור: ב) והעובר בכור במעי אמו. ונקט סתמא. משום דאפי' רק מסופק אם בכרה. כשלא היה יד נכרי באמצע חייב להפרים עלה ומקיימו לעצמו. ואין העכומ"ז נאמן במסל"ת בדאורייתא.